

# **Veřejná služba v návaznosti na dávky v hmotné nouzi**

Vladislava Kolářová

---

Bakalářská práce  
2010



Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně  
Fakulta humanitních studií

---

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně  
Fakulta humanitních studií  
Ústav pedagogických věd  
akademický rok: 2009/2010

## **ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE**

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Vladislava KOLÁŘOVÁ**  
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**  
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Veřejná služba v návaznosti na dávky v hmotné nouzi**

Zásady pro vypracování:

**Zpracování rešerše a studium odborné literatury.**  
**Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti sociální politiky, sociální pomoci, životního a existenčního minima, hmotné nouze a veřejné služby.**  
**Příprava metodiky výzkumné části.**  
**Realizace kvalitativního výzkumu.**  
**Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.**  
**Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.**

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

**ARNOLDOVÁ, A., Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení, Praha : Karolinum 2004, ISBN 80-246-0728-X**

**BRDEK, M., a kol., Trendy v evropské sociální politice. ASPI 2002. ISBN 80-86395-25-1**

**HENDL, J. Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace, 1. vyd. Praha: Portál, 2005. – 408 s., ISBN 80-7367-040-2**

**MATOUŠEK, O. a kol. Základy sociální práce, 2.vyd. Praha : Portál, 2007, s. 312 ISBN 978-80-7367-331-4**

**MUNKOVÁ, G. A kol. Sociální politika v evropských zemích, Praha : Karolinum 2004, ISBN 80-246-0780-8**

Vedoucí bakalářské práce:

**Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.**

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

**10. února 2010**

Termín odevzdání bakalářské práce:

**7. května 2010**

Ve Zlíně dne 10. února 2010



prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.  
*děkan*



Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.  
*ředitelka ústavu*

# PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby <sup>1)</sup>;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 <sup>2)</sup>;
- podle § 60 <sup>3)</sup> odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 <sup>3)</sup> odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 26.2.2012

M. Holuša

*1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:*

*(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.*

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybnějšího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

## **ABSTRAKT**

Předkládaná bakalářská práce se zabývá zavedením institutu veřejné služby do zákona o pomoci v hmotné nouzi, jako jednu z dalších aktivačních možností pro klienty dlouhodobě setrvávající na dávkách v hmotné nouzi. Současným cílem změn v oblasti dávek je zaktivovat k pracovní činnosti co nejvíce osob, které mohou pracovat.

V teoretické části jsem nastínila vývoj a cíle sociální politiky v zemích EU a v ČR, která směřuje ke snižování dávek a podpoře získání a udržení pracovních návyků. Výzkum se zabývá tím, jakým způsobem ovlivnilo zavedení institutu veřejné služby aktivitu klientů pobírajících dávky v hmotné nouzi, zda obce tuto veřejnou službu zřídily a jak je tato služba hodnocena klienty a zástupci obcí.

Klíčová slova: veřejná služba, hmotná nouze, životní minimum, existenční minimum.

## **ABSTRACT**

The present thesis deals with the introduction of the Institute of Public Service Act in poverty as one of the other activation opportunities for clients, maintaining the long-term benefits in material need, because now an objective change in benefits is working to activate the work as many people who can work.

In the theoretical part, I outlined the development and social policy objectives in the EU, which in our country tends to reduce doses and to enable new work habits and work experience. Research looks at how the affecting establishment of an institute of public service activities of the clients receiving benefits in material need, whether municipalities have set up this public service and how the service is evaluated by clients.

Keywords: public service, material need, subsistence, existential minimum.

Poděkování:

Za cenné rady, připomínky a trpělivost při vypracování této bakalářské práce děkuji paní  
Mgr. Soni Vávrové Ph.D.

Čestně prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická, nahraná do  
IS/STAG jsou totožné ve znění:



# OBSAH

<b>ÚVOD</b> .....	<b>10</b>
<b>I TEORETICKÁ ČÁST</b> .....	<b>12</b>
<b>1 SOCIÁLNÍ POLITIKA A SOCIÁLNÍ POMOC</b> .....	<b>13</b>
1.1 SOCIÁLNÍ POLITIKA ZEMÍ EVROPSKÉ UNIE .....	13
1.2 SOCIÁLNÍ CÍLE EVROPSKÉ UNIE .....	14
1.3 PRINCIPY SOCIÁLNÍ POLITIKY.....	15
1.4 VÝVOJ SOCIÁLNÍ POMOCI .....	16
1.5 SOCIÁLNÍ POMOC PO ROCE 2007 .....	17
<b>2 HMOTNÁ NOUZE</b> .....	<b>19</b>
2.1 SYSTÉM POMOCI V HMOTNÉ NOUZI.....	20
2.2 PŘÍSPĚVEK NA ŽIVOBYTÍ.....	20
2.3 HODNOCENÍ SNAHY O ZVÝŠENÍ PŘÍJMU VLASTNÍM PŘIČINĚNÍM .....	21
<b>3 ŽIVOTNÍ A EXISTENČNÍ MINIMUM</b> .....	<b>23</b>
3.1 ŽIVOTNÍ MINIMUM .....	23
3.2 EXISTENČNÍ MINIMUM .....	24
<b>4 VEŘEJNÁ SLUŽBA</b> .....	<b>26</b>
4.1 ZAVEDENÍ INSTITUTU „VEŘEJNÁ SLUŽBA“ DO SYSTÉMU POMOCI V HMOTNÉ NOUZI .....	26
4.2 VÝKON VEŘEJNÉ SLUŽBY .....	26
4.3 VÝKON VEŘEJNÉ SLUŽBY V NÁVAZNOSTI NA DÁVKY V HMOTNÉ NOUZI .....	27
<b>II PRAKTICKÁ ČÁST</b> .....	<b>29</b>
<b>5 METODIKA VÝZKUMU</b> .....	<b>30</b>
5.1 CÍL VÝZKUMU .....	30
5.2 STRATEGIE VÝZKUMU, VÝZKUMNÉ METODY A TECHNIKY.....	30
5.3 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU.....	31
5.4 ORGANIZACE VÝZKUMU .....	32
<b>6 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT</b> .....	<b>33</b>
6.1 ANALÝZA DOKUMENTŮ .....	33
6.1.1 Rozbor případů.....	36
6.1.2 Rozbor výše bonifikace.....	42



6.2	ANALÝZA DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ U PŘÍJEMCŮ DÁVKY V HMOTNÉ NOUZI PŘÍSPĚVKU NA ŽIVOBYTÍ.....	44
6.3	ANALÝZA DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ U ZÁSTUPCŮ OBCÍ.....	47
6.4	ANALÝZA TELEFONICKÝCH ROZHOVORŮ SE ZÁSTUPCI PŘÍSLUŠNÝCH OBCÍ.....	49
	<b>ZÁVĚR .....</b>	<b>50</b>
	<b>SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....</b>	<b>52</b>
	<b>OSTATNÍ ZDROJE .....</b>	<b>54</b>
	<b>SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK .....</b>	<b>55</b>
	<b>SEZNAM OBRÁZKŮ .....</b>	<b>56</b>
	<b>SEZNAM TABULEK.....</b>	<b>57</b>
	<b>SEZNAM PŘÍLOH.....</b>	<b>58</b>

## ÚVOD

Od ledna 2009 je v platnosti novela zákona o pomoci v hmotné nouzi, která umožňuje využít k zaměstnání osob v hmotné nouzi nový institut „veřejná služba“. Jedná se o jednu z možností zachování pracovních dovedností u osob dlouhodobě setrvávajících ve stavu hmotné nouze. Je to bezplatná pomoc pro obce a její občany, kterou vykonávají právě dlouhodobí uživatelé dávek v hmotné nouzi.

Zákon o pomoci v hmotné nouzi stanovuje povinnost přijmout krátkodobé zaměstnání, účastnit se veřejné služby zajišťované obcí nebo dobrovolnické služby a odpracovat tak minimálně 20 hodin měsíčně. Veřejná služba se týká lidí, kteří jsou v hmotné nouzi déle než 6 měsíců. Doba 6 kalendářních měsíců po sobě jdoucích se pro uvedené ustanovení počítá od ledna 2009. Znamená to tedy, že se orgány pomoci v hmotné nouzi uvedenou sankcí zabývají poprvé v měsíci červenci 2009. V praxi je to realizováno tak, že osobám, které pobírají příspěvek na živobytí déle než 6 kalendářních měsíců, se od 7. měsíce, tedy od července 2009, stanovuje částka živobytí pouze ve výši existenčního minima s výjimkou osob, na něž se toto ustanovení nevztahuje.

V předkládané bakalářské práci se zabývám otázkou sociální pomoci, která je poskytována občanům nacházejícím se ve stavu hmotné nouze, a důležitostí zachování pracovních dovedností u osob dlouhodobě setrvávajících ve stavu hmotné nouze.

Sociální pomoc je součástí sociální sítě, která je základem současné sociální politiky. Přichází na řadu tehdy, pokud ostatní zdroje nejsou k dispozici, a to formou peněžitých dávek nebo služeb a je poskytována občanům nacházejícím se ve stavu hmotné nouze. Je známo, že dlouhodobá nezaměstnanost tlačí občany, aby žádali o sociální pomoc. Pro nezaměstnanou osobu přináší dlouhodobá nezaměstnanost spoustu problémů a je prokázáno, že čím déle je osoba nezaměstnaná, tím je menší motivace ke znovu-začlenění se zpět do pracovního procesu.

Cílem sociální pomoci je tedy hlavně dosáhnout způsobilosti příjemce k soběstačnému životu a současné pojetí je založeno na aktivní snaze příjemce této pomoci a na jeho odpovědnosti za sebe a svoji rodinu a životní standart. Jedině tak mohou být vytvořeny podmínky pro dlouhodobou prosperitu společnosti.

Hlavním cílem mé práce bude ukázat, k jaké změně v systému pomoci v hmotné nouzi od ledna 2009 došlo a jaký mají tyto změny vliv na aktivace klientů, jak ovlivní výši příspěvku na živobytí a zda je vůbec umožněno příjemcům dávek tuto aktivitu vykonávat.

## **I. TEORETICKÁ ČÁST**

## 1 SOCIÁLNÍ POLITIKA A SOCIÁLNÍ POMOC

Sociální politika je politikou, která se primárně orientuje k člověku, k rozvoji a kultivaci jeho životních podmínek, dispozic, k rozvoji jeho osobnosti a kvality života. Současná sociální pomoc vychází ze základního předpokladu, že v podmínkách demokratické společnosti a svobodného trhu nese každý občan odpovědnost sám za sebe a za svou budoucnost (Krebs, 2007).

### 1.1 Sociální politika zemí Evropské unie

Evropská unie je plně založena na evropských kulturních a historických tradicích, které si evropské národy po dlouhá staletí tvořily a pěstovaly. Sociální politika EU je založena na lidských právech, které mají tyto principy: důstojnost, svobodu, rovnost a solidaritu. Přijaté byly v Chartě základních práv EU v roce 2000 v Nice, kdy se poprvé na mezinárodní úrovni začal používat pojem sociální vyloučení, a tímto byl vytyčen směr evropské sociální politiky. Na zasedání Evropské rady ve Stockholmu v roce 2001, které bylo důležitým zasedáním pro oblast sociální politiky, byla jednou ze stockholmských priorit označena plná zaměstnanost v rámci konkurenceschopné EU.

Sociální politika je v těchto zemích s úspěšně fungující tržní ekonomikou úzce spjata s hospodářskou ekonomikou, neboť pro účinnou sociální politiku je důležitá výkonnost ekonomiky, na které závisí vytváření prostředků pro sociální politiku. Výsledky hospodářské politiky závisí na aktivních komponentech sociální politiky, tedy na tom, jak jsou lidé připraveni a motivováni k odpovědné činnosti a to k práci. Důležitou roli zde hraje také sociální ochrana občanů, neboť její vysoká míra může vést k oslabování odpovědnosti za vlastní aktivitu a tím rozšiřovat okruh sociálně závislých lidí. Klíčem k odstraňování sociálních konfliktů a vyloučení ze společnosti není zvyšování sociálních podpor, ale větší nabídka kvalitnějších pracovních míst (Brdek, 2002).

Rostoucí míra nezaměstnanosti je jedním z nejpálčivějších problémů tržní ekonomiky. Dlouhodobá nezaměstnanost pak vede občany k žádosti o sociální pomoc. Mezi základní faktory ovlivňujících úroveň sociálního zabezpečení patří ekonomická úroveň společnosti. Nejdůležitější je majetková úroveň obyvatelstva, neboť podle toho je zřejmé, kolik lidí je schopno řešit svou nepříznivou situaci vlastními silami, nebo kolik jich bude odkázáno na pomoc. Z toho plyne, že čím větší vrstva obyvatel bude s nadprůměrnými příjmy, tím

méně lidí bude odkázáno na sociální zabezpečení. Proto tedy pokud začne hospodářský rozvoj stagnovat, zvýší se náklady na sociální zabezpečení. Velmi důležitým faktorem úrovně sociálního zabezpečení je však také v současné době stárnutí populace, která je způsobena nízkou porodností a prodlužováním délky života.

Vývoj sociální politiky lze označit za přesun z pečovatelsví, které vede k segregaci, pozitivní diskriminaci a sociální pasti, spíše k aktivní formě podpory při sociální integraci či reintegraci, umožňující společný a rovnoprávný život všem skupinám obyvatelstva. Sociální politika je tedy nyní postavena na rovnosti a dostupnosti, ale nikoli na péči. Nástroje sociální politiky by měly tedy občany integrovat nebo reintegrovat, ale nikoliv je vylučovat do zvláštních skupin, které jsou pak odkázány na péči. Proto hlavním nástrojem se stává účast v ekonomickém životě, a to v zaměstnání a podnikání (Tomeš, Koldinská, 2003).

## 1.2 Sociální cíle Evropské unie

Sociálním cílem EU je respektování sociálních práv a ne pouze zabezpečování lidí, kteří ztratí ekonomickou činnost. Jde o dosažení sociální soudržnosti a solidarity mezi členskými státy. Nástrojem k dosažení těchto cílů je plná zaměstnanost a omezení sociálního vyloučení. Mezi nástroje sociální pomoci, která směřuje hlavně k boji proti sociálnímu vyloučení patří:

- finanční dávky, zajišťující minimální příjem jedince nebo rodiny,
- účelové příspěvky, které vyrovnávají mimořádné výdaje v nepříznivých situacích jedince nebo rodiny,
- služby.

Nejúčinnější způsob, jak dosáhnou hospodářského růstu, je zvyšovat úroveň zaměstnanosti a zajistit záchranou síť pro ty, kteří nejsou schopni pracovat. V boji se sociálním vyloučením je proto nutné zlepšit přístup nezaměstnaným k hledání zaměstnání, aby se vyplatilo pracovat a tudíž se odstraňovala past nezaměstnanosti a chudoby. Nerovný přístup na trh práce, který může vyústit v dlouhodobou nezaměstnanost určitých skupin, je jedním z nejzávažnějších problémů, který způsobuje sociální vyloučení. Tyto skupiny žijící dlouhodobě ze sociálních dávek jsou vylučovány nejen z trhu práce, ale i ze života společnosti. Proto je důležité prostřednictvím sociální pomoci posílit integraci sociálně

vyločených osob nebo osob ohrožených sociálním vyloučením, odstranit bariéry a docílit toho, aby se tyto osoby na trhu práce udržely. Osoby sociálně vyloučené mají své specifické potřeby a jsou vyloučeny nebo ohroženy vyloučením hlavně kvůli nezaměstnanosti nebo nerovnému přístupu ke vzdělání. Nutné je proto rozvíjet metody a aplikaci sociální práce tak, aby tyto rodiny se specifickými potřebami byly podporovány. Přijímat proto taková opatření, aby byl umožněn členům těchto rodin rovný přístup ke vzdělání, uplatnění se na trhu práce, ve společnosti a aby se tak předešlo sociálnímu vyloučení. Tím se sníží riziko přenosu chudoby z generace na generaci.

Skupiny žijící dlouhodobě ze sociálních dávek jsou postupně vytlačovány z trhu práce a vtahovány do pasti sociální chudoby, neboli do pasti závislosti na sociálních dávkách. K eliminaci tohoto sociálního vyloučení směřuje cílené nastavení sociálních dávek tak, aby jejich výše motivovala nezaměstnané k hledání, přijetí a udržení zaměstnání a vytěsnila z okruhu příjemců ty, kteří tam nepatří nebo patřit nemusí. Řešením je zde bonifikování těch, kteří mají zájem pracovat a naopak sankcionováním osob, které systém zneužívají. Proto je důležité diferencování sociálních dávek poskytovaných v hmotné nouzi (Durdisová, 2005).

### 1.3 Principy sociální politiky

Sociální politika směřuje k ovlivňování sociální reality, ale musí přitom respektovat určité základní principy, myšlenkové postupy, vedoucí ideje, které jsou jí vlastní a které se v ní nakonec také promítají (Krebs, 2007).

Pro sociální politiku jsou za typické, určující a za nejvýznamnější považovány tyto principy:

**1. Princip sociální spravedlnosti** – je to klíčový princip sociální politiky a má dvě roviny. Jednou je *spravedlnost v právním slova smyslu*, která zahrnuje právní normy a zásady, druhou je *spravedlnost sociální*, a to jsou pravidla, podle nichž jsou ve společnosti přerozdělovány příjmy a bohatství a také životní příležitosti a předpoklady mezi jednotlivé občany, popřípadě sociální skupiny. Ve vyspělých zemích je sociální spravedlnost chápána tak, že je především výsledkem různých dílčích, subjektivních hodnocení a vnímání existujících sociálních rozdílů a nerovností.



2. *Princip sociální solidarity* – nebo-li vzájemná podpora a sounáležitost, související především s utvářením a rozdělováním životních podmínek a prostředků jedinců a sociálních skupin (zejména rodin) v zájmu naplňování ideje sociální spravedlnosti.

3. *Princip subsidiarity* – tento princip vychází z přístupu k člověku jako k individu s jedinečnými vlastnosti a schopnostmi, dovednostmi, které je jedinec povinen užívat ku prospěchu a sociálnímu bezpečí svému i druhých. Žádoucí a mravné je, aby každý nejprve pomohl sám sobě, pokud toho není schopen, poté pomáhá rodina, následně příbuzní známí a teprve nakonec, pokud jsou všechny tyto možnosti vyčerpány, nastupuje stát a to vytvořením podmínek, aby si mohl každý pomoci sám vlastním přičiněním.

4. *Princip participace* – základní myšlenkou je, že lidé, jejichž život je ovlivňován určitými opatřeními a rozhodnutími, musí mít také možnost podílet se na tom, co bezprostředně ovlivňuje jejich život. Tento princip znamená možnost podílet se, neboli participovat na společenském životě. Bez této spoluúčasti jsou efekty těchto opatření omezené.

#### 1.4 Vývoj sociální pomoci

Dějiny světa jsou dějinami civilizací, které se liší od sebe svými prioritami, důrazy, hodnotovými strukturami a tradicemi. V Evropě vývoj uznával individualitu a její práva. Jedním ze zdrojů pojetí lidských práv v Evropě byl již Starý zákon a poté Nový zákon, který stavěl lásku k chudým na roveň lásce k Bohu. Evropská společnost vzešla tedy z křesťanské kultury a byla vedena ideou „konat dobro pro druhého“. Na začátku 21. století se mění demografické a ekonomické podmínky ve světě a pomoc občanům se začíná obracet na podporu sociální integrace a rozvoje člověka. Společenská péče se začíná obracet na individuální sociální krize a cílem je právě vytvořit podmínky k překonání krize a vytvoření sociální normality (život v přirozeném prostředí). Více jak na sociální zabezpečení se klade důraz na sociální ochranu a sociální integritu. Nejde v tomto případě o zpochybnění lidských práv, ale o způsob jejich realizace v nových společenských podmínkách. Dochází zde tedy ke změně sociálních práv, kdy přecházíme od důrazu na pečování k důrazu na podmínky sociální reintegrace.

Dochází zde ke změně dosavadního označení „sociální péče“ termínem „sociální pomoc“. Toto nové pojetí klade větší důraz na aktivní úlohu adresáta této pomoci a na jeho

občanskou odpovědnost za sebe a svoji rodinu. Sociální pomoc spolu se sociálním pojištěním a státní sociální podporou doplňuje systém sociálního zabezpečení (Tomeš, 1995).

Sociální pomoc lze definovat jako pomoc poskytovanou sociálním subjektem občanům nacházejícím se ve stavu hmotné nouze, k uspokojování jejich potřeb v nezbytném, nebo-li přiměřeném rozsahu. Cílem je dosažení způsobilosti příjemce k soběstačnému životu. Výjimkou jsou zde pouze osoby vyžadující trvalé poskytování sociální pomoci, a to vzhledem k věku nebo zdravotnímu stavu.

Sociální pomoc je institucí, jejíž základní funkcí je poskytnout rodině nebo jednotlivci ochranu a podporu v situacích, kdy ostatní zdroje, které by mohly překonat obtížnou životní situaci, nejsou k dispozici a jedinec nebo rodina ji nejsou schopni překonat vlastními silami (Potůček, 1995).

### **1.5 Sociální pomoc po roce 2007**

Dne 1.1.2007 vešla v účinnost dlouho očekávaná změna právní úpravy oblasti sociální pomoci, která zásadním způsobem zasáhla do systému sociální péče v České republice.

Nedostatečnou příjmovou situaci a pomoc k zajištění základních životních podmínek fyzickým osobám řeší zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů prostřednictvím dávek pomoci v hmotné nouzi.

Pro posuzování stavu hmotné nouze se příjmy a sociální a majetkové poměry osoby, která žádá o dávku, posuzují společně s příjmy a sociálními a majetkovými poměry dalších osob. Okruh těchto společně posuzovaných osob se posuzuje podle zákona o životním a existenčním minimu.

Se zákonem o pomoci v hmotné nouzi úzce souvisí zákon č.110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, který stanoví životní minimum jako minimální hranici příjmů fyzických osob k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb a existenční minimum jako minimální hranici příjmů osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití.

Systém sociální pomoci velmi ovlivňuje velikost a dynamika vytvořených zdrojů v ekonomice.

Jedním z nejpálčivějších problémů současných tržních ekonomik je rostoucí míra nezaměstnanosti, hlavně dlouhodobá nezaměstnanost, která tlačí občany k žádosti o sociální pomoc, neboť prostředky ze systému sociálního pojištění jsou buď nedostačující, nebo jsou plně vyčerpány. Druhým nedostatkem je „past nezaměstnanosti“, kterou vytváří samotné programy sociální pomoci. Tato sociální pomoc je v určité míře demotivačním prostředkem k aktivnímu hledání zaměstnání. Lze tedy říci, že past nezaměstnanosti aktivuje další růst nezaměstnanosti, čímž se podílí na zvyšování veřejných výdajů na sociální účely. Proto tvůrci sociální politiky hledají cesty k vytvoření kompatibilního systému s rychle se měnícími trhy práce v dnešní hektické době. Jednou z možných cest je politika „cukru a biče“. Cílem politiky „cukru“ je snižování dávek, uplatňování vzdělávacích programů, umožnění pracovního výcviku a získání nových pracovních zkušeností. Politika „biče“ klade důraz na dozor nad tělesně zdravými nezaměstnanými (Brdek, 2002).

## 2 HMOTNÁ NOUZE

Stav hmotné nouze je situace, v které se nachází občan, jehož základní životní podmínky nejsou zabezpečovány dostatečnými příjmy a nemůže si je vzhledem k věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů zajistit vlastním přičiněním nebo za pomoci své rodiny (Tomeš, 1993).

Už v samotné preambuli ústavního zákona č.1/1993., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, je deklarován princip nedotknutelnosti hodnot lidské důstojnosti a svobody a Česká republika je popisována jako vlast rovnoprávných, svobodných občanů, kteří jsou si vědomi svých povinností vůči druhým a zodpovědnosti vůči celku, jako svobodný a demokratický stát, založený na úctě k lidským právům a na zásadách občanské společnosti.

V souladu s ustanovením čl. 3 Ústavy ČR součástí ústavního pořádku České republiky je Listina základních práv a svobod. Tato v článku 30 přiznává každému, kdo je v hmotné nouzi, právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek.

Listinou základních práv a svobod nabyla sociální pomoc do určité míry charakter nárokovosti za předpokladu splnění určitých podmínek. Pokud tedy má mít občan na sociální pomoc právo, musí za jeho dostupnost a dosažitelnost v případě potřeby ručit stát (Tomeš, 1995).

Výše uvedený článek Listiny koresponduje s článkem 13 Evropské sociální charty, podle kterého se České republice stejně jako ostatním státům, jež jsou Evropskou sociální chartou vázány, ukládá zajistit pomoc nezbytnou k zabránění, odstranění nebo zmírnění stavu potřeby jednotlivce nebo rodiny (Břeská, Vránová 2007).

Základními životními podmínkami pro účely pomoci v hmotné nouzi se rozumí základní podmínky biologické, psychické a sociální. Právo na poskytnutí pomoci neznamena automaticky nárok na peněžitou dávku nebo jiné věcné plnění v rámci systému pomoci v hmotné nouzi. Pouze v případě sociálního poradenství má každý nárok na jeho poskytnutí. Sociální poradenství mají povinnost zabezpečovat všechny orgány pomoci v hmotné nouzi (pověřené obecní úřady, obecní úřady s rozšířenou působností, krajské úřady a Ministerstvo práce a sociálních věcí). Jde o poskytnutí základních informací o možnostech prevence situace hmotné nouze a jejího řešení.

Každému občanu se má dostat prostřednictvím kompetentních veřejných nebo soukromých služeb poradenství a osobní pomoci nezbytné k zabránění, odstranění nebo zmírnění stavu potřeby jednotlivce nebo rodiny. Je to základní činnost v systému pomoci v hmotné nouzi.

## 2.1 Systém pomoci v hmotné nouzi

Systém pomoci v hmotné nouzi je moderní systém pomoci osobám s nedostatečnými příjmy, motivující tyto osoby k aktivní snaze zajistit si prostředky k uspokojování životních potřeb

- zabraňuje jejich sociálnímu vyloučení,
- je jednotný na celém území české republiky,
- vychází z principů, že každá osoba, která pracuje, se musí mít lépe než ta, která nepracuje, popřípadě se práci vyhýbá.

Poskytnutí pomoci ze systému dávek pomoci v hmotné nouzi vždy předchází posouzení konkrétní situace osoby podle stanovených podmínek pro poskytnutí jednotlivých dávek.

Dávkami, kterými se řeší pomoc v hmotné nouzi jsou:

- příspěvek na živobytí,
- doplatek na bydlení,
- mimořádná okamžitá pomoc.

## 2.2 Příspěvek na živobytí

Základní dávkou pomoci v hmotné nouzi, která řeší nedostatečný příjem osoby či rodiny, je příspěvek na živobytí. Podmínkou tedy je, že se osoba, popřípadě společně posuzované osoby nacházejí ve stavu hmotné nouze. Nárok na tuto dávku vzniká té osobě či rodině, které po odečtení přiměřených nákladů na bydlení její příjem nedosahuje částky živobytí. Posuzuje se však také, zda si osoba nemůže zvýšit příjem vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů vlastním přičiněním. Přihlíží se k sociálním a majetkovým poměrům. Na rozdíl od dřívějších právních úprav se již nezjišťuje pro nárok na příspěvek na živobytí zda příjem nedosahuje částky životního minima, ale zjišťuje se, zda příjem nedosahuje částky živobytí.

### 2.3 Hodnocení snahy o zvýšení příjmu vlastním přičiněním

Částky živobytí se odvíjí od částek životního a existenčního minima a částek, které jsou stanoveny jako ocenění snahy zvýšit si příjem vlastním přičiněním, to je vlastní prací, využitím majetku, uplatněním nároků a pohledávek a dalších skutečností, odůvodňujících zvýšené životní náklady. Pokud osoba prokazatelně projevuje snahu o zvýšení příjmu vlastním přičiněním, bude úroveň jejího živobytí (před dalším možným navýšením) shodná s jejím životním minimem.

Tato částka živobytí je stanovena pro každou osobu individuálně, a to na základě hodnocení její snahy a možností. Osobě, která má příjem z výdělečné činnosti a prokazatelně se snaží zvýšit si příjem vlastní prací, se zvyšuje částka živobytí o polovinu částky rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem. Osobě, která je uchazečem o zaměstnání, se zvyšuje částka živobytí o 30% částky rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem a pokud se osoba prokazatelně snaží využít další možnosti zvýšení příjmu vlastní prací, zvyšuje se jí částka živobytí o dalších 20% částky rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem. Také je zde možno použít navýšení 300,-Kč v případě, že osoba prokáže zvýšené výdaje spojené s hledáním zaměstnání. Při posuzování výše příspěvku na živobytí osoby se přihlíží i k dalším okolnostem jako jsou například nákladné dietní stravování, délka setrvání ve stavu hmotné nouze, aktivní přístup při hledání zaměstnání, výkon veřejné nebo dobrovolnické služby apod. (Břeská, Vránová 2007).

Pro stanovení živobytí rodiny se jednotlivé částky živobytí osob sčítají. Částka živobytí se stanoví jako rozdíl mezi živobytím osoby (společně posuzovaných osob) a příjmem osoby (společně posuzovaných osob), který je snížený o přiměřené náklady na bydlení.

K tomu, aby se dalo posoudit, zda je osoba nebo společně posuzované osoby v hmotné nouzi, se musíme zabývat částkou živobytí a její výší. Živobytí lze definovat jako peněžní nebo věcné příjmy, které zabezpečují základní životní podmínky osoby, s přihlédnutím i ke snaze řešit tuto situaci hmotné nouze. Při stanovení částky živobytí se vychází z existenčního minima jako z výchozí hranice a životního minima osoby jako horní hranice pro stanovení dalších navýšení nebo snížení částky živobytí.

Při hodnocení příjmu pro účely posouzení stavu hmotné nouze a nároku na příspěvek na živobytí se uplatňuje jeden z motivačních prvků zákona. Jde o zvýhodnění osob, které

pracují a přijmou i méně placenou práci, oproti osobám, které setrvávají pouze na dávkách v hmotné nouzi. Tento přístup by měl být pro osoby závislé na dávkách pomoci v hmotné nouzi motivační. Proto se při hodnocení nároku na dávku započítávají příjmy z pracovní aktivity pouze ze 70%.

Některé osoby mohou mít sice nedostatečné finanční prostředky ve smyslu nízkých příjmů, ale mohou žít v takových majetkových poměrech, že by bylo nelogické a nespravedlivé poskytovat jim dávky hrazené ze státního rozpočtu (v důsledku z daní ostatních osob). Proto zákon stanoví, že orgán pomoci v hmotné nouzi může v odůvodněných případech rozhodnout, že osobou v hmotné nouzi není osoba, jejíž celkové sociální a majetkové poměry jsou takové, že jí mohou zaručit dostatečné zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb, a toto zajištění lze na ní spravedlivě žádat.



### 3 ŽIVOTNÍ A EXISTENČNÍ MINIMUM

Životní minimum bývá často definováno jako práh chudoby, kdy občané, kteří se nacházejí pod ním, nemohou žít způsobem přijatelným v daném státě. Je kritériem, jehož hlavní funkcí je posouzení příjmové nedostatečnosti pro potřeby sociální ochrany občana nebo rodiny. Je základním parametrem při stanovení částky živobytí.

#### 3.1 Životní minimum

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, stanoví životní minimum jako minimální hranici příjmu fyzických osob k zajištění výživy a ostatních osobních potřeb. Postupně se stalo společensky akceptovanou mírou, která je státem považovaná za výchozí hranici občanské solidarity a za hlavní bod své sociální politiky. Oficiálně bylo v naší republice životní minimum stanoveno v roce 1991 a bylo považováno jedním ze zásadních kroků sociální reformy.

Vznik životního minima významně přispěl k udržení v té době nezbytného sociálního smíru. Životní minimum definovalo společensky uznanou minimální hranici příjmů občana, pod níž nastává stav hmotné nouze. V té době, kdy docházelo k obecnému zvyšování sociálních nejistot, byl tento krok pevným bodem a signálem, že vláda je si vědoma povinnosti poskytovat pomoc občanům, kteří si svůj příjem nemohou zvýšit vzhledem k svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů (Dlouhý, 1996).

Dřívější životní minimum bylo dvousložkové a skládalo se z částky k zajištění výživy a základních osobních potřeb a z částky na domácnost. Sloužilo jako nástroj k měření chudoby, ale ne jako nástroj ochrany obyvatelstva před chudobou. Od roku 2007 je konstrukce životního minima jednosložková a zajišťuje pouze náklady na výživu a ostatní osobní potřeby. Zajištění úhrady nezbytných nákladů na bydlení stanoví zvláštní právní předpisy.

Každý jedinec má od narození nárok na příjem odpovídající jeho základním potřebám. Tato výše pak odpovídá definici chudoby, kterou společnost přijme. Životní minimum se tak stává základním jednotícím prvkem záchranné sociální sítě. Životní minimum neboli také příjmové minimum a obecně vzato oficiální hranice chudoby, jsou státem uznaná

příjmová minima a jsou tedy brány jako kritérium ochrany proti hmotnému a sociálnímu strádání občanů v hmotné nouzi (Arnoldová, 2004).

V současné době konečná podoba životního minima je výsledkem, kdy se střetávají názory, přístupy a zájmy různých společenských skupin a odborníků státní administrativy.

Nastavit hranici chudoby bylo velice obtížné. Bylo potřeba stanovit příjem na její úrovni tak, aby zabezpečoval důstojný život, ale zároveň muselo být přihlédnuto ke skutečnosti, aby toto minimum byl stát schopen finančně zajistit. Důležité bylo však také udržet motivaci pracovat. Životní minimum tedy nemohlo být ani příliš nízké, protože by nestačilo pokrýt základní životní podmínky na důstojný život, ale zároveň také ani příliš vysoké, protože pobírání dávek do jeho výše by mohlo být zajímavější než pracovní aktivita. Proto při stanovení výše životního minima je nutné se vyhnout „pasti chudoby“, to je situaci, kdy občan považuje sociální dávky za výhodnější, než usilovat o pracovní příjem.

Většina zemí používá ke stanovení hranic chudoby relativní metody, při níž jde o stanovení příjmu jako minimální veličiny v relaci k průměrnému čistému příjmu v dané zemi. Minimální životní standart musí vycházet z ekonomických možností země, je výsledkem společenského konsensu a je konkretizován podle toho k čemu má být využíván (Durdisová, 2005).

Rozlišujeme dvě hladiny životního minima: existenční a sociální. O sociálním minimu mluvíme tehdy, pokud domácnost zajišťuje všechny své životní potřeby na minimálně společensky přijatelné úrovni a s minimálními náklady. Toto sociální minimum tedy vyjadřuje dolní hranici pásma všeobecně přijatelného životního standartu a tvoří tím horní hranici pásma chudoby (Krebs, 2007).

### **3.2 Existenční minimum**

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, stanoví existenční minimum jako minimální hranici příjmů osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních osobních potřeb na úrovni přežití.

Stanovení existenčního minima se týká těch, kteří nejsou ochotni spolupracovat na změně své sociální a ekonomické situace, i když k tomu mají předpoklady. Proto je důležité stanovit nejnižší úroveň příjmů, která je zaručena všem obyvatelům. Chápe existenční

minimum jako souhrn statků a služeb, bez jejichž uspokojování by došlo k ohrožení života a zdraví. Existenční minimum představuje dolní hranici chudoby (Krebs, 2007).

## 4 VEŘEJNÁ SLUŽBA

Jedná se o pomoc obci v záležitostech, které jsou v zájmu obce, zejména při zlepšování životního prostředí, udržování čistoty ulic a jiných prostranství, pomoci v oblasti kulturního rozvoje a sociální péče.

### 4.1 Zavedení institutu „veřejná služba“ do systému pomoci v hmotné nouzi

V oblasti dávek pomoci v hmotné nouzi dochází od ledna 2009 ke změnám, které navazují na úpravy v oblasti zaměstnanosti a mají za cíl zvýhodnit osoby, které se snaží ze své tíživé sociální situace vymanit zvýšením si příjmu výdělečnou nebo jinou činností. Jednou z těchto změn je vznik nového institutu „veřejná služba“.

Jak uvádí Metodický pokyn č. 7/2008 vydaný Ministerstvem práce a sociálních věcí, je veřejná služba jednou s dalších možností zachování pracovních dovedností u osob dlouhodobě setrvávajících ve stavu hmotné nouze vedle veřejně prospěšných prací organizovaných obcemi v součinnosti s úřadem práce, krátkodobého zaměstnání zprostředkovaného úřadem práce a dobrovolnické služby zprostředkované právnickou osobou se sídlem v České republice, která dobrovolníky vybírá, eviduje a připravuje s nimi smlouvy o výkonu dobrovolnické služby za podmínek, že má udělenou akreditaci.

Veřejná služba je vykonávána osobami v hmotné nouzi, které mají zabezpečovat činnosti v záležitostech, jež jsou konány ve prospěch obce a jejich občanů. Je proto v zájmu obce, aby těmto osobám umožnila zachování pracovních dovedností a podílet se na činnostech, které přinesou užitek obci i osobám dlouhodobě setrvávajícím ve stavu hmotné nouze. Jedná se hlavně o zlepšování životního prostředí v obci, pomoc v oblasti sociální péče, kulturního rozvoje a udržování čistoty ulic a veřejných prostranství. Veřejná služba je vykonávána na základě písemné smlouvy uzavřené s obcí a musí obsahovat alespoň místo, předmět a dobu výkonu veřejné služby obci. Za tento výkon nenáleží odměna.

### 4.2 Výkon veřejné služby

Vzhledem k tomu, že zákon obcím neukládá povinnost zřídit veřejnou službu, má obec na zvážení, zda se rozhodne organizovat veřejnou službu nebo ne. Tato služba je zabezpečována v samostatné působnosti obce, a proto mohou obce mezi sebou při

organizování veřejné služby spolupracovat. V případě, že se obec rozhodne veřejnou službu organizovat, musí ze zákona uzavřít s osobou v hmotné nouzi smlouvu o výkonu veřejné služby. Tato smlouva obsahuje místo, předmět a dobu výkonu veřejné služby osoby. Podle povahy této služby je povinna poskytnout ochranné pracovní prostředky. Také má obec povinnost uzavřít pojistnou smlouvu kryjící odpovědnost za škodu na majetku nebo na zdraví, kterou osoba vykonávající veřejnou službu způsobí nebo bude způsobena jí. Obec může na úhradu tohoto pojistného požádat Ministerstvo práce a sociálních věcí o dotaci. Na výkon veřejné služby se vztahuje zákoník práce a další pracovněprávní předpisy.

Při zavedení institutu veřejné služby má však obecní úřad v přenesené působnosti povinnost vést evidenci osob vykonávajících veřejnou službu na území obce, udělovat závazné pokyny a zabezpečovat kontrolu výkonu této veřejné služby, na žádost úřadu práce podávat informace o tom, zda a jak byla osobou veřejná služba vykonávána. Informuje orgán pomoci v hmotné nouzi o zahájení a ukončení výkonu veřejné služby včetně hodnocení zda a jak byla veřejná služba vykonávána. Orgánu pomoci v hmotné nouzi zákon neumožňuje, aby obci na její žádost poskytoval informace o tom které osoby jsou v hmotné nouzi a které by tedy obec mohla zaměstnat. Proto je pouze na osobách v hmotné nouzi, zda mají zájem tuto službu vykonávat, a na obci, zda má zájem o využití tuto veřejnou službu organizovat.

### **4.3 Výkon veřejné služby v návaznosti na dávky v hmotné nouzi**

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, umožňuje od 1.1.2009 využít pro zaměstnání osob v hmotné nouzi nový institut „veřejná služba“.

Veřejná služba tak doplňuje vedle veřejně prospěšných prací, krátkodobého zaměstnání a dobrovolnické služby, možnosti zachování pracovních dovedností u osob dlouhodobě setrvávajících ve stavu hmotné nouze. Osobám, které pobírají příspěvek na živobytí déle než šest kalendářních měsíců, se bude od sedmého měsíce tento příspěvek snižovat na existenční minimum, neboť k této částce nenáleží žádné další navýšení. Toto ustanovení se nevztahuje na osoby, u kterých se nezkoumá snaha zvýšit si příjem vlastní prací, pobírající podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci, osoby, které mají příjem

z výdělečné činnosti, a osoby, které vykonávají dobrovolnickou službu nebo veřejnou službu v rozsahu alespoň 20 hodin v kalendářním měsíci.

Osoba vykonávající veřejnou službu měsíčně předkládá pro účely dávek pomoci v hmotné nouzi „Potvrzení o vykonané veřejné službě“, které vydává příslušný obecní úřad. V tomto dokumentu je uvedeno, kolik hodin veřejné služby tato osoba odpracovala. U těchto osob dojde ke zvýhodnění a jejich životní minimum bude při odpracování 30 hodin veřejné služby navýšeno o polovinu rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem, popřípadě i o další bonifikace, pokud bude i nadále prokazovat všechny snahy ohledně zvyšování příjmu. Vždy však zůstane na klientech samých, zda využijí institutu veřejné služby či nikoliv.

Cílem těchto změn, které jsou prováděny v systému pomoci v hmotné nouzi, je jednak pomoc a zvýhodnění těch osob, které se aktivně snaží zlepšit svoji tíživou finanční situaci vlastním přičiněním. Z druhé strany přidávají orgánům pomoci v hmotné nouzi další nástroje, kterými mohou reagovat při dlouhodobém pasivním pobírání dávek.

## II. PRAKTICKÁ ČÁST



## 5 METODIKA VÝZKUMU

V následující části své bakalářské práce popíši organizaci a průběh realizovaného výzkumného šetření, kdy na základě provedené analýzy dat vyvodím závěry.

Zdůvodním zvolenou výzkumnou strategii, metody a techniky sběru dat, výběr základního a výběrového souboru respondentů.

### 5.1 Cíl výzkumu

Cílem mého výzkumu je zjistit, jakým způsobem ovlivnilo zavedení institutu veřejné služby pracovní aktivitu klientů pobírajících dávky v hmotné nouzi. Dále mě zajímá, zda obce zřídily veřejnou službu a jak je tato služba hodnocena ze strany obcí a samotných klientů.

### 5.2 Strategie výzkumu, výzkumné metody a techniky

Pro naplnění výše uvedených cílů jsem si zvolila smíšený výzkum, kdy využiji kvalitativní i kvantitativní techniky sběru dat. Z kvalitativních technik jsem použila analýzu dokumentů, analýzu případů (kasuistik) a telefonické rozhovory.

Kvalitativní výzkum je vždy kompromisem a vyvažováním nedostatků a výhod. Výhodou tohoto kvalitativního přístupu je získání hloubkového popisu případů, kdy zkoumáme jejich vývoj a příslušné procesy. Tento přístup používá celou škálu postupů tak, aby zajistil hodnověrnost svých výsledků a probíhá nejčastěji v přirozených podmínkách sociálního prostředí. Plán výzkumu se rozvíjí, proměňuje a přizpůsobuje podle okolností a dosud získaných výsledků. Je rozumné sbírat a analyzovat data několika metod takovým způsobem, aby vzniklá směs nebo kombinace dat a výsledků využívala síly a komplementarity jednotlivých přístupů. Strategii, která má za cíl získat komplexnější porozumění fenoménu a používá v kvalitativních studiích několik zdrojů dat, označujeme jako triangulaci. Kvalitativní přístup se může vzájemně doplňovat s kvantitativním přístupem a potom mluvíme o smíšeném výzkumu (Hendl, 2005).

Proto jsem se rozhodla provést výzkum kvalitativní a doplnit ho o výzkum kvantitativní, kde využiji z kvantitativních metod techniku dotazníku.

Z výzkumných metod využiji metodu srovnávací, monografickou a statistickou.

Všechny tyto výzkumné metody a techniky uplatním tak, abych mohla řešit výzkumné otázky komplexněji a aby odpovědi na tyto otázky byly spolehlivější a relevantnější a byly využity silné stránky obou výzkumných strategií. Poznatky, které mi budou pro tuto práci sloužit, jsem získala ze spisových dokumentací jednoho odboru sociálních věcí městského úřadu obce s rozšířenou působností, databáze příjemců dávek pomoci v hmotné nouzi, z dotazníkových šetření provedených u klientů, pobírajících dávky v hmotné nouzi, dotazníkových šetření a telefonických rozhovorů provedených u zástupců obecních úřadů. Všechny tento nasbíraný materiál pomocí analýzy zpracuji tak, aby zpracovaná data smysluplně a užitečně odpovídala na položené výzkumné otázky.

### 5.3 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor byl tvořen při studiu dokumentů v období od 1.7.2009 do 31.12.2009 v průměru měsíčně 231 respondenty, kteří po tuto dobu pobírali dávky pomoci v hmotné nouzi a na něž se vztahoval výkon veřejné služby.

K bližšímu pochopení rozdílu výše dávky pomoci v hmotné nouzi u osob, které nevykonají veřejnou službu a které ji vykonají ve výši 30-ti a více hodin, jsem použila kasuistiku u třech rozdílných případů. Vzhledem k tomu, že není stejná polovina rozdílu částky mezi životním minimem a existenčním minimem u osoby žijící osamocně nebo u osob společně posuzovaných, zajímala jsem se hlouběji jednotlivými případy.

Jako jednu z dalších možností zpřehlednění celého problému jsem v měsíci červenci 2009 jako výzkumný soubor pro dotazníkové šetření vybrala 202 respondentů, kteří byli klienty výše uvedeného odboru sociálních věcí pobírající dávky v hmotné nouzi a v tomto měsíci měli prokázat výkon veřejné služby.

Pro komplexnost posouzení celého problému jsem rovněž v měsíci červenci 2009 jako výzkumný soubor vybrala 61 obcí tvořících územní obvod, ve kterém tento úřad vykonává svoji působnost podle zákona o obcích. Zástupci těchto obcí tvořili další výzkumný soubor. Dotazníkové šetření u obcí bylo v měsíci říjnu 2009 doplněno telefonickým oslovením příslušných 61 úřadů o sdělení zda veřejnou službu zřizují či nikoliv.

## 5.4 Organizace výzkumu

Od 1.7.2009 do 31.12.2009 jsem v průměru u 231 respondentů, kteří pobírali dávku v hmotné nouzi příspěvek na živobytí, na něž se vztahoval výkon veřejné služby, prováděla studium dokumentů za účelem zjištění zájmu o tuto službu. V tomto období jsem také zpracovala kasuistiky, kde hlavní zaměření bylo na měsíční sledování výkonu veřejné služby a sledování vyplacení měsíční výše dávky příspěvku na živobytí, ovlivněnou výkonem této služby.

V měsíci červenci 2009 jsem všem 202 respondentů, kteří byli klienty výše uvedeného odboru sociálních věcí pobírající dávky v hmotné nouzi a v tomto měsíci měli prokázat výkon veřejné služby, rozdala tištěné formuláře dotazníku a byli požádáni o jejich vyplnění. (viz příloha č. 2) Toto šetření probíhalo anonymně a vráceno bylo 120 vyplněných dotazníků. Sběr dat byl zaměřen kvalitativně, ale analyzovala jsem je i kvantitativně.

V měsíci červenci 2009 jsem všem 61 zástupcům obcí tvořících územní obvod, ve kterém vykonává výše jmenovaný městský úřad svoji působnost podle zákona o obcích, zaslala dotazníky a požádala jsem je o spolupráci při vyplnění dotazníkového šetření. (viz Příloha č. 1) Z rozeslaných 61 dotazníků bylo vráceno 21. Toto dotazníkové šetření jsem také analyzovala jak kvalitativně, tak i kvantitativně. V měsíci říjnu 2009 jsem telefonicky oslovila rovněž všech těchto 61 obcí za účelem doplnění informací o výkonu veřejné služby obcemi, kde bylo hlavním cílem zjištění, zda obce veřejnou službu zřídily, či nikoliv.

## 6 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT

Analýza není poslední fází výzkumu, probíhá paralelně se sběrem dat, je procesem systematického přezkoumávání materiálu a výsledkem může být souhrn složité problematiky (Hendl, 2005).

### 6.1 Analýza dokumentů

Veškerý spisový materiál, který budu zpracovávat při studiu dokumentací, jsem čerpala na odboru sociálních věcí městského úřadu, na oddělení, které se zabývá pomocí lidem v hmotné nouzi. Městský úřad vykonává svoji působnost podle zákona o obcích v dalších 61 obcích a od měsíce července do prosince 2009 vyplatil v průměru měsíčně 779 opakovaných dávek v hmotné nouzi. Z uvedených dávek bylo 678 příspěvků na živobytí a 101 doplatků na bydlení. Celková částka vyplacených finančních prostředků na dávkách pomoci v hmotné nouzi příspěvku na živobytí za toto období činila 11.110.234,-Kč. Průměrná měsíčně vyplácená částka byla 1.851.706,-Kč, což činí průměrně 2.731,-Kč na jeden příspěvek na živobytí.

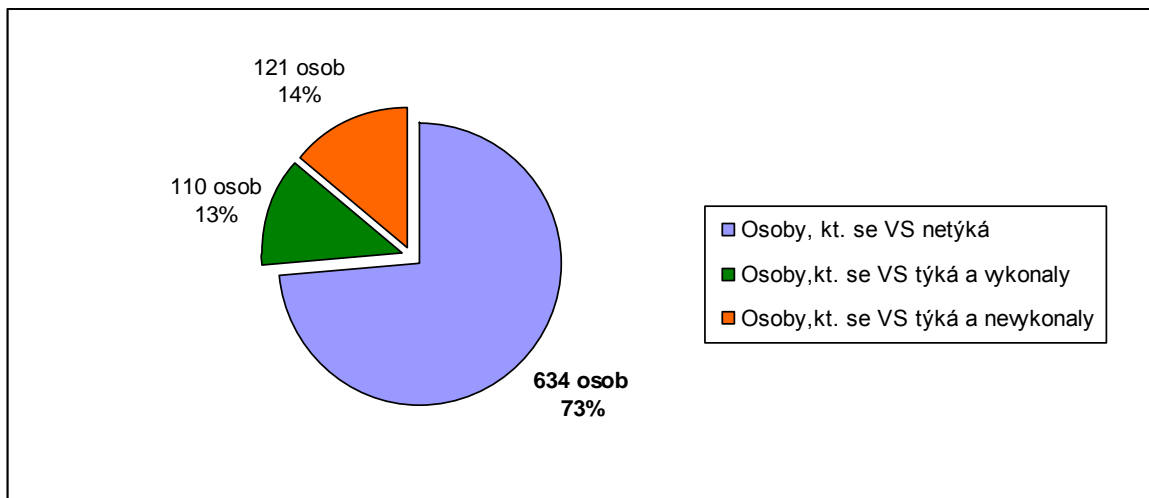
Z průměrných vyplacených příspěvků na živobytí bylo průměrně měsíčně 865 posuzovaných dospělých osob. Z uvedeného počtu osob se výkon veřejné služby netýkal 634 osob, které měly buď příjem z výdělečné činnosti, pobíraly podporu v nezaměstnanosti nebo při rekvalifikaci a patřily mezi osoby, u kterých se nezkoumá snaha zvýšit si příjem vlastní prací. U 231 osob se výkon veřejné služby zkoumal a pro zachování částky živobytí musely vykonat od měsíce června 2009 dobrovolnickou nebo veřejnou službu v rozsahu alespoň 20-ti hodin v kalendářním měsíci. Z těchto osob odpracovalo průměrně měsíčně 20 hodin veřejné služby 36 osob a 30 hodin veřejné služby odpracovalo 74 osob a 121 osobám bylo průměrně měsíčně při výplatě příspěvku na živobytí zohledněno pouze existenční minimum z důvodu nevykonání dobrovolnické ani veřejné služby.

**Tabulka 1:** Přehled výkonu veřejné služby od července do prosince 2009 ve správním obvodu

	Posuzované osoby						
	Osoby, kterých se VS týká					Osoby, kterých se VS netýká	celkem
	VS týká a vykonaly			VS týká a nevykonaly	celkem	celkem	
	20H	30H	celkem	celkem			
červenec	50	41	91	111	202	541	743
srpen	35	73	108	111	219	596	815
září	31	87	118	116	234	621	855
říjen	34	71	105	126	231	626	857
listopad	34	83	117	123	240	694	934
prosinec	34	87	121	137	258	727	985
<b>celkem</b>	<b>218</b>	<b>442</b>	<b>660</b>	<b>724</b>	<b>1384</b>	<b>3805</b>	<b>5189</b>
<b>Průměr za 6 měsíců</b>	<b>36</b>	<b>74</b>	<b>110</b>	<b>121</b>	<b>231</b>	<b>634</b>	<b>865</b>

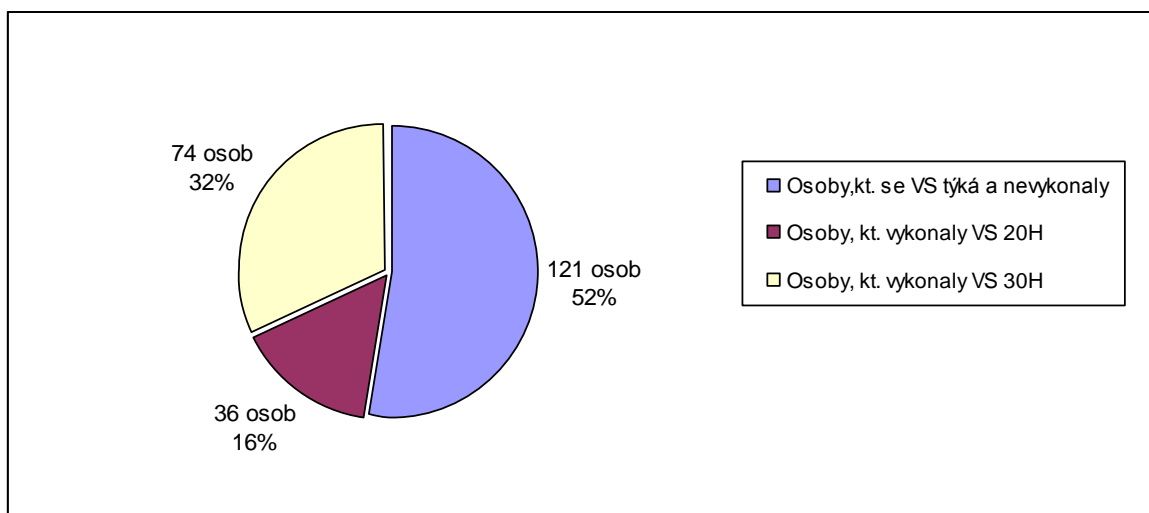
Zdroj: vlastní výzkum, 1.7. 2009 – 31.12.2009.

Z uvedené tabulky je zřejmé, že během půlročního posuzování neustále měsíčně stoupá jak celkový počet posuzovaných osob, tak osob, které by měly vykonat veřejnou službu, pokud se nemá jejich živobytí snížit na existenční minimum. S tím ale stoupá i počet osob, které tuto veřejnou službu nevykonávají a tudíž je jim při výplatě příspěvku na živobytí zohledněno pouze existenční minimum.

**Graf 1:** Průměrný počet posuzovaných osob za měsíc

Zdroj: vlastní výzkum, 1.7.2009 – 31.12.2009.

Z celkového průměrného měsíčního přehledu posuzovaných 865 osob (100%) u PnŽ se výkon VS netýkal 634 osob, což je 73%. Ze zbylých 27% tedy 231 osob, jich 14 % to je 121 osob VS nevykonalo a 110 osob, tedy 13% VS vykonalo.

**Graf 2:** Posuzované osoby, kterých se týká VS

Zdroj: vlastní výzkum, 1.7.2009 – 31.12.2009.

Z uvedeného znázornění vidíme, že z celkového množství osob, které měly vykonat veřejnou nebo dobrovolnickou službu jich v průměru za období od července 2009 do

prosinec 2009, nevykonalo tuto činnost 52%, což je 121 osob. To je více osob, než těch, které se do této služby zapojily. To znamená, že u těchto osob došlo při posuzování příspěvku na živobytí k poklesu z životního minima na existenční minimum. Za to osoby, které snahu projevily a do výkonu veřejné služby se zapojily, tak jich 32% , což je 74 osob, odpracovalo 30 a více hodin a 16%, tedy 36 osob pouze 20 hodin. Touto analýzou dokumentů jsem zjistila, že se osoby zúčastnily výkonu této veřejné služby z 48%, ale pokud již svoji aktivitu projevily, tak měly zájem odpracovat více jak 30 hodin a to u 32%.

### 6.1.1 Rozbor případů

Na úvod před rozborem a zpracováním kasuistik musím připomenout, že zákon o životním a existenčním minimu stanovuje *životní minimum jednotlivce ve výši 3.126,-Kč*. Jedná se o osobu, která není společně posuzována s dalšími osobami. Životní minimum společně posuzovaných osob je odstupňováno podle pořadí osob, a to podle věku od nejstarších po nejmladší osobu. Věkem se rozumí věk, kterého osoba dosáhne v měsíci, pro který je životní minimum zjišťováno. *Životní minimum osoby jako první v pořadí činí 2.880,-Kč a jako druhé v pořadí 2.600,-Kč*. Životní minimum osob, které se podle tohoto zákona posuzují společně, se stanoví jako souhrn částek životního minima všech těchto osob.

#### 1. kasuistika

Muž, svobodný, žije sám v jednopokojovém bytě, je v evidenci úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání a od odborného lékaře má potvrzeno dietní stravování. Příspěvek na živobytí pobírá od ledna 2008. Vzhledem k tomu, že nemá příjem z výdělečné činnosti, nepobírá podporu v nezaměstnanosti nebo při rekvalifikaci a nepatří mezi osoby, u kterých se nezkoumá snaha zvýšit si příjem vlastní prací, musí pro zachování částky živobytí vykonat od měsíce června 2009 dobrovolnickou nebo veřejnou službu v rozsahu alespoň 20-ti hodin v kalendářním měsíci.

Příspěvek na živobytí pobíral od ledna 2008 ve výši 4.126,-Kč měsíčně. Po celou dobu pobírání dávky v hmotné nouzi bylo živobytí jednotlivce 3.126,-Kč navyšováno o 1.000,-Kč z důvodu zvýšených nákladů na dietní stravování, které má potvrzeno trvale a v některých měsících o 300,-Kč z důvodu zvýšených nákladů v souvislosti s hledáním zaměstnání.

**Tabulka 2:** Rozbor výplaty příspěvku na živobytí od července do prosince 2009

	EM	navýšení dle § 25 - § 29	navýšení dle § 30	VS 20 hod	VS 30 hod	Výše PnŽ
Červenec	2.020,-	---	---	---	---	<b>2.020,-Kč</b>
Srpen	2.020,-	2.106,-	300,-	ano	---	<b>4.426,-Kč</b>
Září	2.020,-	2.106,-	300,-	---	553,-	<b>4.979,-Kč</b>
Říjen	2.020,-	2.106,-	---	ano	---	<b>4.126,-Kč</b>
Listopad	2.020,-	2.106,-	---	---	553,-	<b>4.679,-Kč</b>
Prosinec	2.020,-	2.106,-	---	ano	---	<b>4.126,-Kč</b>

Zdroj: vlastní výzkum, 1.7.2009 – 31.12.2009.

Z uvedené tabulky je zřejmé, že za měsíc červen 2009, kdy muž neprokázal výkon dobrovolnické ani veřejné služby, nenáleželo navýšení existenčního minima a tudíž byla v měsíci červenci 2009 vyplacena dávka v hmotné nouzi příspěvek na živobytí pouze ve výši existenčního minima, to znamená o 2.406,-Kč méně než činila výplata dávky před novelizací zákona pomoci v hmotné nouzi od ledna 2009, kdy byly zohledněny zvýšené výdaje spojené v souvislosti s hledáním zaměstnání. V měsíci srpnu 2009 prokázal odpracování 20-ti hodin veřejné služby a k tomu i zvýšené výdaje spojené v souvislosti s hledáním zaměstnání, takže výše jeho vyplacené dávky v hmotné nouzi byla stejná jako před červencem 2009 při zohlednění zvýšených výdajů spojených s hledáním zaměstnání. V září 2009 prokázal odpracování 30-ti hodin veřejné služby a zde již vidíme podstatný rozdíl mezi existenčním minimem a částkou živobytí při splnění všech podmínek a navýšení částky o všechny bonusy a k tomu ještě zvýhodněnou o polovinu částky rozdílu mezi životním minimem a existenčním minimem jednotlivce, tedy o dalších 553,-Kč, kdy celková částka živobytí činí 4.979,-Kč, což je o 2.959,-Kč více než je existenční minimum. V měsíci říjnu 2009 prokázal odpracování 20-ti hodin veřejné služby, takže mu náleželo životní minimum jednotlivce navýšeno o zvýšené náklady spojené s dietním stravováním a příspěvek na živobytí byl vyplacen ve výši 4.126,-Kč. V listopadu 2009 prokázal odpracování 30-ti hodin veřejné služby, takže mu náleželo životní minimum jednotlivce, navýšeno o zvýšené náklady spojené v souvislosti s dietním stravováním a bonusem ve



výši 553,-Kč za odpracování 30-ti hodin veřejné služby a příspěvek na živobytí byl vyplacen v celkové výši 4.679,-Kč. V posledním sledovaném měsíci prosinci 2009 se výše příspěvku na živobytí shodovala s měsícem říjnem 2009, neboť bylo prokázáno odpracování 20-ti hodin veřejné služby. Z výše uvedeného vyplývá, že největší rozdíl ve výši příspěvku na živobytí byl mezi výplatou dávky v měsíci červenci a září 2009, kde rozdíl činil 2.959,-Kč. (Existenční minimum 2.020,-Kč vyplaceno v červenci 2009 a v září 2009 vyplaceno existenční minimum 2.020,-Kč + navýšení dle §§ 25 – 30 zákona o pomoci v hmotné nouzi 2.406,-Kč + bonus za odpracování 30-ti hodin veřejné služby 553,-Kč). Rozdíl ve výši vyplacených dávek je tak velký, že zde vidíme snahu, jakou klient měl po prvním měsíci vyplacení pouze částky existenčního minima v následujících měsících.

## **2. kasuistika**

Muž, rozvedený, žije sám střídavě v azylovém zařízení nebo jako osoba bez přístřeší. Je veden v evidenci úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání. V evidenci sociálního odboru dávkového systému je s menšími přestávkami od roku 2005. Příspěvek na živobytí pobírá od července 2008.

Vzhledem k tomu, že nemá příjem z výdělečné činnosti, nepobírá podporu v nezaměstnanosti nebo při rekvalifikaci a nepatří mezi osoby, u kterých se nezkoumá snaha zvýšit si příjem vlastní prací, musí pro zachování částky živobytí vykonat od měsíce června 2009 dobrovolnickou nebo veřejnou službu v rozsahu alespoň 20-ti hodin v kalendářním měsíci. Příspěvek na živobytí pobíral od měsíce července 2008 ve výši 3.126,-Kč. Žádné další navýšení této částky nebylo zvýhodňováno.

**Tabulka 3:** Rozbor výplaty příspěvku na živobytí od července do prosince 2009

	EM	navýšení dle § 25 - § 29	navýšení dle § 30	VS 20 hod	VS 30 hod	Výše PnŽ
Červenec	2.020,-	---	---	---	---	<b>2.020,-Kč</b>
Srpen	2.020,-	---	---	---	---	<b>2.020,-Kč</b>
Září	2.020,-	---	---	---	---	<b>2.020,-Kč</b>
Říjen	2.020,-	---	---	---	---	<b>2.020,-Kč</b>
Listopad	2.020,-	---	---	---	---	<b>2.020,-Kč</b>
Prosinec	2.020,-	---	---	---	---	<b>2.020,-Kč</b>

Zdroj: vlastní výzkum, 1.7.2009 – 31.12.2009.

Vzhledem k tomu, že od měsíce července 2009 neproказuje klient výkon dobrovolnické nebo veřejné služby, pobírá od tohoto měsíce dávku v hmotné nouzi příspěvek na živobytí ve výši existenčního minima. Rozdíl měsíční výše pobírání příspěvku na živobytí do července 2009 a po tomto období je 1.106,-Kč. Ve spisové dokumentaci je také záznam v protokole o tom, že veřejnou službu vykonávat klient nebude, neboť příspěvek na živobytí ve výši existenčního minima je postačující k zajištění jeho potřeb. Tady se potvrzuje, že každý člověk je osobnost, je to individualita, každý má jiné nároky a potřeby a tedy z toho vyplývá i zájem o prokazování snahy zvýšení příjmu vlastním přičiněním.

### 3. kasuistika

Manželé, oba dlouhodobě vedeni na úřadu práce v evidenci uchazečů o zaměstnání, žijící v dvoupokojovém bytě, společně s dalšími osobami, které nejsou pro účely příspěvku na živobytí společně posuzovanými osobami. Tito manželé jsou dlouhodobými klienty dávkového oddělení zajišťujícími výplatu dávek pomoci v hmotné nouzi.

Vzhledem k tomu, že ani jeden z dvojice nemá příjem z výdělečné činnosti, nepobírá podporu v nezaměstnanosti nebo při rekvalifikaci a nepatří mezi osoby, u kterých se nezkoumá snaha zvýšit si příjem vlastní prací, musí pro zachování částky živobytí prokázat od měsíce června 2009 výkon dobrovolnické nebo veřejné služby v rozsahu alespoň 20-ti hodin v kalendářním měsíci.

Příspěvek na živobytí pobírali od měsíce ledna 2007 ve výši 5.480,-Kč. Žádné další navýšení této částky nebylo zvyhodňováno.

**Tabulka 4:** Rozbor výplaty příspěvku na živobytí od července do prosince 2009.

		EM	navýšení dle § 25 - § 29	navýšení dle § 30	VS 20 hod	VS 30 hod	Výše PnŽ
Červenec	Žadatel	2.020,-	---	---	---	---	<b>4.040,-</b>
	Manželka	2.020,-	---	---	---	---	
Srpen	Žadatel	2.020,-	860,-	---	ANO	---	<b>5.480,-</b>
	Manželka	2.020,-	580,-	---	ANO	---	
Září	Žadatel	2.020,-	860,-	---	---	430,-	<b>6.200,-</b>
	Manželka	2.020,-	580,-	---	---	290,-	
Říjen	Žadatel	2.020,-	---	---	---	---	<b>4.910,-</b>
	Manželka	2.020,-	580,-	---	---	290,-	
Listopad	Žadatel	2.020,-	860,-	---	---	430,-	<b>5.330,-</b>
	Manželka	2.020,-	---	---	---	---	
Prosinec	Žadatel	2.020,-	860,-	300,-	---	430,-	<b>6.800,-</b>
	Manželka	2.020,-	580,-	300,-	---	290,-	

Zdroj: vlastní výzkum, 1.7.2009 – 31.12.2009.

Z uvedené tabulky je zřejmé, že za měsíc červen 2009, kdy žádný z manželů neprokázal výkon dobrovolnické ani veřejné služby, nenáleželo navýšení existenčního minima a tudíž byla v měsíci červenci 2009 vyplacena dávka v hmotné nouzi příspěvek na živobytí pouze ve výši souhrnu částek existenčního minima obou a to ve výši 4.040,-Kč, což znamená o 1.440,-Kč méně než činila výplata dávky před novelizací zákona pomoci v hmotné nouzi od ledna 2009. V měsíci srpnu prokázali oba manželé odpracování 20-ti hodin veřejné služby a příspěvek na živobytí byl vyplacen ve výši souhrnu částek životního minima obou,

tedy ve výši 5.480,-Kč jako v měsíci červnu 2009. V měsíci září 2009 prokázali odpracování 30-ti hodin veřejné služby a příspěvek na živobytí se jim navýšil na částku 6.200,-Kč, což je oproti měsíci červenci 2009, kdy klesli na existenční minimum, o 2.160,-Kč více. A zde opět vidíme rozdíl mezi existenčním minimem a částkou živobytí při splnění všech podmínek navýšenou o polovinu částky rozdílu mezi životním minimem a existenčním minimem osoby jako první v pořadí společně posuzovaných osob (430,-Kč) a jako druhé v pořadí (290,-Kč), tedy celkem o dalších 720,-Kč. V měsíci říjnu 2009 neprokázal žadatel odpracování veřejné služby, takže mu náleželo existenční minimum a manželka prokázala jako druhá osoba v pořadí odpracování 30-ti hodin veřejné služby, takže jí náleželo životní minimum ve výši 2600,-Kč navýšeno o 290,-Kč. Příspěvek na živobytí byl vyplacen ve výši 4.910,-Kč. V listopadu 2009 prokázal žadatel odpracování 30-ti hodin veřejné služby, takže mu náleželo životní minimum osoby jako první v pořadí při společném posuzování, a to 2.880,-Kč navýšeno o 430,-Kč. Manželka neprokázala odpracování veřejné služby a tudíž jí náležela částka existenčního minima. Příspěvek na živobytí byl vyplacen v celkové výši 5.330,-Kč. Zde musím poukázat na rozdíl výše dávky v případě, kdy neprokáže výkon veřejné služby první nebo druhá ze společně posuzovaných osob. V měsíci říjnu 2009 prokázala odpracování 30-ti hodin veřejné služby manželka, tedy jako druhá společně posuzovaná osoba a příspěvek na živobytí činil 4.910,-Kč. V následujícím měsíci prokázal odpracování 30-ti hodin veřejné služby žadatel, tedy první společně posuzovaná osoba a výše dávky činila 5.330,-Kč. Zde je rozdíl 420,-Kč a to pouze v tom, která osoba v pořadí společného posuzování si plní povinnosti spojené s výkonem veřejné služby. V posledním sledovaném měsíci prosinci 2009 výše příspěvku na živobytí činila 6.800,-Kč. Oba manželé prokázali v uvedeném měsíci odpracování 30-ti hodin veřejné služby a k tomu doložili zvýšené náklady spojené s hledáním zaměstnání.

Z výše uvedeného je zřejmé, že největší rozdíl ve výši příspěvku na živobytí byl mezi výplatou dávky v měsíci červenci a prosinci 2009, kdy rozdíl činil 2.760,-Kč. V měsíci červenci 2009 klesli oba manželé na existenční minimum z důvodu neprokázání snahy odpracovat veřejnou službu a v prosinci 2009 byla výše příspěvku na živobytí ovlivněna všemi bonifikacemi.

### 6.1.2 Rozbor výše bonifikace

Z těchto kasuistik vyplývá výše nejen rozdílného bonifikování při výkonu veřejné služby pokud se jedná o společně posuzované osoby podle jejich pořadí, ale také v případě, že je osoba posuzována samostatně. Zákon o pomoci v hmotné nouzi stanovuje živobytí osoby, která vykonávala veřejnou službu, v rozsahu alespoň 30-ti hodin v kalendářním měsíci, částku existenčního minima zvýšenou o polovinu rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem, popřípadě navýšenou o částky uvedené v §§ 25 – 30 zákona o pomoci v hmotné nouzi.

Pro porovnání uvádím maximální a minimální částky příspěvku na živobytí při posuzování jednotlivce nebo společně posuzovaných osob, kterých mohou osoby dosáhnout, pokud projevují aktivní snahu spojenou se zapojením se do pracovního procesu, vykonávají veřejnou službu a prokazují zvýšené náklady spojené s hledáním zaměstnání. Vycházím z kasuistiky č.1, kde nepřihlížím k zvýšeným nákladům na dietní stravování, neboť by rozdíl zkresloval výsledek a z kasuistiky č. 3.

**Tabulka 5:** Příspěvky na živobytí pro jednotlivce

	<b>Maximální částka</b>	<b>Minimální částka</b>	<b>Rozdíl</b>
Životní minimum	3.126,-Kč	2.020,-Kč	1.106,-Kč
Bonifikace za výkon veřejné služby	553,-Kč	-	553,-Kč
Bonifikace za zvýšené náklady spojené s hledáním zaměstnání	300,-Kč	-	300,-Kč
<b>Celkem</b>	<b>3.979,-Kč</b>	<b>2.020,-Kč</b>	<b>1.959,-Kč</b>

Zdroj: vlastní výzkum, 1.7.2009 – 31.12.2009.

**Tabulka 6:** Příspěvky na živobytí pro společně posuzované osoby

	Maximální částka	Minimální částka	Rozdíl
Životní minimum (1. žadatel)	2.880,-Kč	2.020,-Kč	860,-Kč
Bonifikace za výkon veřejné služby	430,-Kč	-	430,-Kč
Bonifikace za zvýšené náklady spojené s hledáním zaměstnání	300,-Kč	-	300,-Kč
Životní minimum (2. osoba)	2.600,-Kč	2.020,-Kč	580,-Kč
Bonifikace za výkon veřejné služby (2. osoba)	290,-Kč	-	290,-Kč
Bonifikace za zvýšené náklady spojené s hledáním zaměstnání (2. osoba)	300,-Kč	-	300,-Kč
<b>Celkem</b>	<b>6.800,-Kč</b>	<b>4.040,-Kč</b>	<b>2.760,-Kč</b>

Zdroj: vlastní výzkum, 1.7.2009 – 31.12.2009.

Tady je zřejmé, že rozdíl mezi výší přiznané dávky v hmotné nouzi příspěvku na živobytí u jednotlivce činí 1.959,-Kč a u manželské dvojice 2.760,-Kč, což je pouze o 801,-Kč více než u samostatně posuzované osoby. V tomto případě dochází ke znevýhodňování společného posuzování osob, neboť podmínky mají stejné jako jednotlivci a ve výsledku částka živobytí po navýšení životního minima o 50% rozdílu mezi životním minimem a existenčním minimem je různá právě podle rozdílné výše životního minima.

50% rozdílu mezi životním minimem a existenčním minimem jednotlivce je 553,-Kč.

50% rozdílu mezi životním minimem a existenčním minimem první osoby ze společného posuzování je 430,-Kč.

50% rozdílu mezi životním minimem a existenčním minimem druhé osoby ze společného posuzování je 290,-Kč.

To znamená, že pokud bude posuzován v hmotné nouzi při výplatě příspěvku na živobytí jednotlivec, bude mít navýšeno životní minimum při odpracování 30-ti a více hodin veřejné služby o 553,-Kč. Pokud se bude jednat o společně posuzování více osob, bude mít první osoba při odpracování 30-ti a více hodin VS navýšeno životní minimum o 430,-Kč, a v případě posuzování druhé a další osoby v pořadí bude její životní minimum navýšeno po odpracování 30-ti a více hodin veřejné služby jen o 290,-Kč.

Spravedlivější by proto bylo stanovení určité částky, která by se zohledňovala u všech osob stejně při výkonu alespoň 30 hodin veřejné služby v kalendářním měsíci.

Finanční motivace osob v hmotné nouzi, u kterých je vázána výplata dávky ve výši životního minima s celkovým navýšením, to znamená se všemi bonifikacemi, se zdá poměrně velká. Ještě větší je však také rozdíl u osob které mají zvýšené náklady spojené s dietním stravováním. V případě neodpracování veřejné služby o všechny tyto bonifikace přijdou. Přesto bylo zjištěno, že víc jak polovina z osob, které měly veřejnou službu vykonat, ji nevykonaly. Zde se ukazuje, že je mezi osobami v hmotné nouzi pobírající příspěvek na živobytí poměrně velké množství osob, které jak se zdá pracovní návyky ztratily, ale bohužel jsou i takové, které tyto návyky nikdy neměly.

## 6.2 Analýza dotazníkového šetření u příjemců dávky v hmotné nouzi příspěvku na živobytí

V měsíci červenci 2009, bylo evidováno na sledovaném dávkovém oddělení městského úřadu zajišťující pomoc v hmotné nouzi 202 osob (viz Tabulka č. 1), které měly pro zachování při výplatě příspěvku na živobytí ve výši životního minima odpracovat v měsíci červnu 2009 alespoň 20 hodin dobrovolnické nebo veřejné služby. Tyto osoby jsem si zvolila jako respondenty pro dotazníkové šetření z důvodu zjištění zájmu o výkon veřejné služby, o zjištění názoru klientů, zda výkon této veřejné služby je prospěšný pro obec, zda osoby mají zájem tuto službu vykonávat a zda ji jejich obec zřídila. V této souvislosti byl všem těmto 202 respondentům rozdán anonymní dotazník a byli požádáni o jeho vyplnění. Ze všech těchto respondentů odevzdalo vyplněný dotazník 120 osob (59%).

**Tabulka 7:** Pohlaví respondentů

Pohlaví	Počet osob
Muži	50
Ženy	70
<b>Celkem</b>	<b>120</b>

**Tabulka 8:** Věk respondentů

Věk respondentů	Počet osob
Méně než 30 let	17
30 – 50 roků	64
50 a více roků	39
<b>Celkem</b>	<b>120</b>

**Tabulka 9:** Společné posuzování respondentů

	Počet
Jednotlivci	67
SPO	53
<b>Celkem</b>	<b>120</b>

Z množství 120 odevzdaných dotazníků odpovědělo 70 žen a 50 mužů. Věk těchto respondentů byl u 17 osob do 30 let, u 64 osob byl věk mezi 30 – 50 a 39 osobám bylo nad 50 roků. Pro účely posuzování dávky pomoci v hmotné nouzi příspěvku na živobytí bylo z těchto 120 respondentů posuzováno 67 jako jednotlivci a 53 jako společně posuzovaná osoba.

**Tabulka 10:** Názory respondentů na VS

	Ano		Ne		Celkem	
<b>Přináší VS prospěch pro obec?</b>	88%	106	12%	14	100%	120
<b>Máte zájem o výkon veřejné služby?</b>	73%	88	27%	32	100%	120
<b>Zřídila vaše obec veřejnou službu?</b>	88%	106	12%	14	100%	120
<b>V případě, že tuto veřejnou službu vykonáváte, máte zájem o odpracování 30 a více hodin?</b>	62%	74	38%	46	100%	120
<b>Odpracoval jste v rámci veřejné služby pouze 20 hodin?</b>	28%	33	72%	87	100%	120
<b>K uspokojení potřeb člověka je podle vašeho názoru postačující existenční minimum?</b>	18%	21	82%	99	100%	120

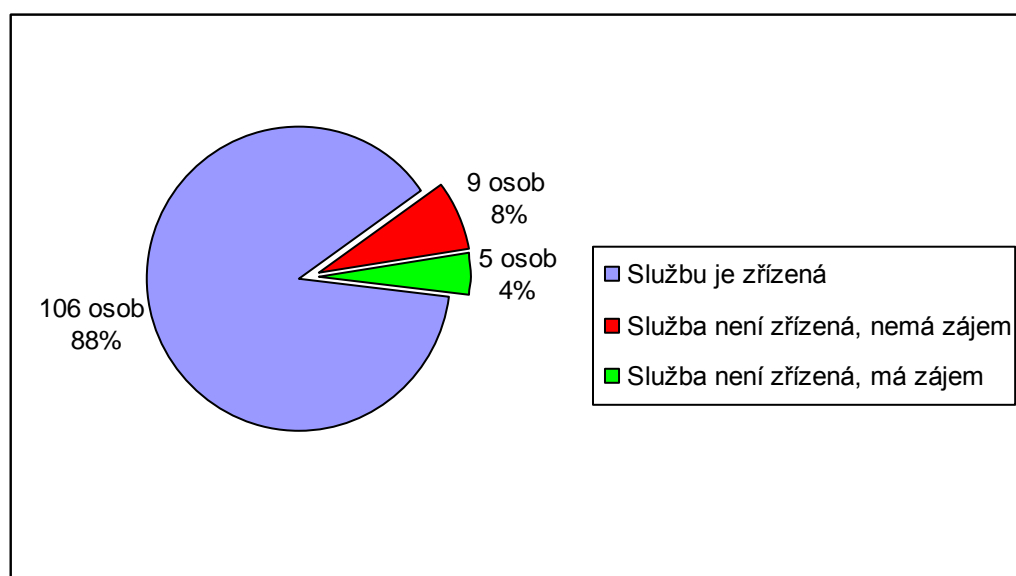
Zdroj: vlastní výzkum 1.7.2009 – 31.12.2009.

Dle vyjádření, si myslí 106 respondentů (88%), že nově vzniklý institut veřejné služby přináší prospěch pro obec a 14 (12%) osob s tím nesouhlasí. Zájem o výkon veřejné služby má 88 respondentů (73%) a 32 nikoliv (27%). Na dotaz, zda obec tuto službu zřídila, odpovědělo 106 respondentů kladně (88%) a 14 záporně (12%). Zájem je o výkon veřejné služby v rozsahu 30-ti a více hodin má z dotazovaných 74 osob (62%) a zbylých 46 (38%) nemá. Veřejnou službu ve výši 20-ti hodin odpracovalo za sledované období osob 33 (28%). Ze všech respondentů odpovědělo 21 osob (18%), že je pro ně postačující k uspokojení potřeb existenční minimum a pro 99 osob (82%) není.



K tomu, abych z těchto odpovědí zjistila u kolika osob obec tuto službu zřídila a kolik jich má zájem veřejnou službu odpracovat ve výši více jak 30-ti hodin nebo ji odpracovalo ve výši 20-ti hodin, jsem pro posouzení spojila otázku č. 6, č. 7 a č. 8. Při tomto zkoumání jsem zjistila, že obec službu zřídila a osoba má zájem odpracovat veřejnou službu ve výši 20-ti hodin v 32 případech a odpracovat 30 a více hodin v 69 případech

**Graf 3:** Zřízení VS a zájem o její výkon

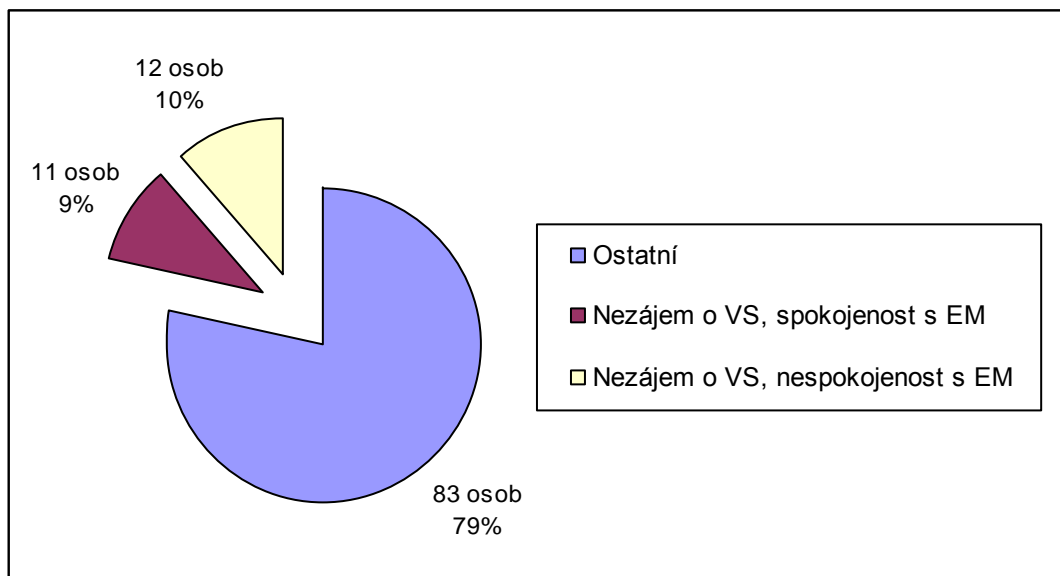


Zdroj: vlastní výzkum, 1.7.2009 – 31.12.2009.

Ze spojených otázek jsem dále zjišťovala v kolika případech respondenti odpověděli, že obec službu nezřídila, ale osoba o výkon veřejné služby má zájem. Osob, u kterých obec službu nezřídila bylo 5 (4%) a dalších 9 (8%) odpovědělo, že obec sice veřejnou službu nezřídila, ale osoba o výkon veřejné služby zájem nemá.

Z výše uvedeného je zřejmé, že většině osob, které měly zájem o výkon veřejné služby, to bylo umožněno. Pokud osoby o veřejnou službu mají zájem, tak se jich většina snaží odpracovat víc jak 30 hodin. Tady vidíme, že finanční motivace zde určitě je.

Dále mě zajímalo, v kolika případech obec veřejnou službu zřídila, osoba neměla zájem o její výkon a je spokojena s existenčním minimem. K tomuto zjištění jsem musela propojit otázky z dotazníku a to otázku č. 5, č. 6 a č. 9. Výsledkem bylo zjištění, že ze všech těchto respondentů takto odpovědělo 11 osob (9%). Tyto osoby nemají zájem projevovat snahu na zlepšení své finanční a tedy i sociální situace.

**Graf 4:** Zájem o VS a spokojenost s výší EM

Zdroj: vlastní výzkum, 1.7.2009 – 31.12.2009.

To samé spojení otázek jsem použila i k zodpovězení otázky, kolik osob odpovědělo, že obec službu zřídila, osoba nemá zájem o výkon veřejné služby, ale s částkou existenčního minima spokojena není. Výsledkem tohoto zkoumání je 12 osob (10%), které se ve svých zodpovězených otázkách ve vyplněném dotazníku takto vyjádřily. Tyto osoby tedy také nemají zájem samy svoji aktivní snahou zvýšit si příjem vlastním přičiněním, ale spokojeny s existenčním minimem nejsou. Z toho je zřejmé, že sociální pracovníce musí neustále pracovat na změně myšlení těchto lidí tak, aby si sami uvědomovali, že pouze oni sami jsou zodpovědní za svůj život.

### 6.3 Analýza dotazníkového šetření u zástupců obcí

Pro komplexnost posouzení celého problému jsem rovněž v měsíci červenci 2009 jako výzkumný soubor vybrala 61 obcí tvořících územní obvod, ve kterém tento úřad vykonává svoji působnost podle zákona o obcích. Zástupci těchto obcí tvořili další výzkumný soubor. Všem byly zaslány dotazníky a byli požádáni o spolupráci při vyplnění dotazníkového šetření. (viz Příloha č. 1) Z rozeslaných 61 dotazníků bylo vráceno 21.

Tabulka 11: Názory zástupců obcí na VS

	Ano		Ne		Ostatní		Celkem	
	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet
<b>Názor na nově vzniklý institut veřejné služby. Přináší prospěch pro obec?</b>	57%	12	38%	8	5%	1	100%	21
<b>Má obec vhodné podmínky pro zřízení této služby?</b>	38%	8	62%	13	0%	0	100%	21
<b>Zatíží obec finančně vykonávat veřejnou službu?</b>	75%	16	25%	5	0%	0	100%	21
<b>Je pro obec časově náročné provádět veřejnou službu?</b>	71%	15	29%	6	0%	0	100%	21
<b>Organizuje obec veřejnou službu?</b>	48%	10	52%	11	0%	0	100%	21
<b>Je zájem o veřejnou službu ze strany příjemců příspěvku?</b>	57%	12	43%	9	0%	0	100%	21

Zdroj: vlastní výzkum, 1.7.2009 – 31.12.2009.

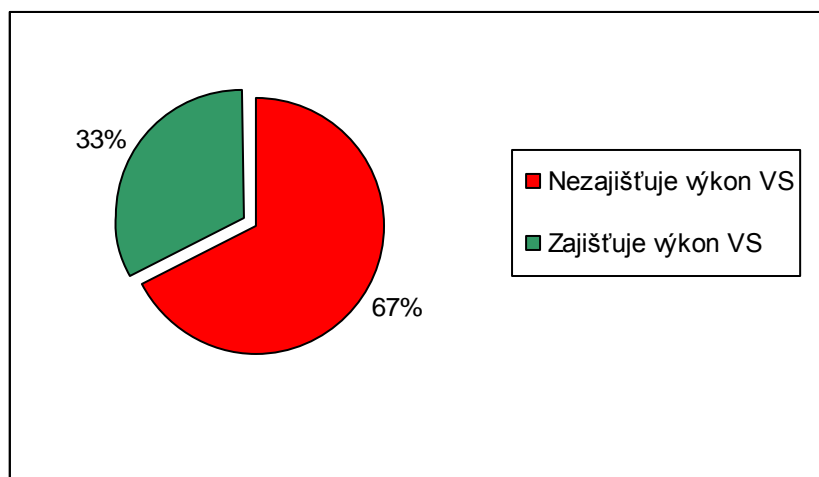
Z těchto úřadů na otázku, zda přináší zřízení veřejné služby prospěch pro obec, odpovědělo 12 zástupců obcí (57%) kladně, 8 (38%) záporně a 1 (5%) neví. Vhodné podmínky pro zřízení této služby má pouze 8 obcí (38%) a dalších 13 (62%) nikoliv. Na otázku, zda výkon veřejné služby zatíží obec finančně, si 16 zástupců obcí (75%) myslí, že ano a pouze 5 osob (25%) ne. Pro 15 obcí (71%) je provoz výkonu veřejné služby časově náročný a pro pouhých 6 obcí (29%) nikoliv. Z 21 obcí, které se zúčastnily dotazníkového šetření, jich pouze 10 (48%) veřejnou službu zřídilo a dalších 11 (52%) ne. Ve 12-ti obcích (57%) se setkali zástupci se zájmem o výkon veřejné služby z řad občanů a v 9-ti obcích (43%) nikoliv. Z posouzení těchto dvou předešlých zodpovězených otázek vyplývá, že dvě obce, které veřejnou službu nezřídily, mají v evidenci osoby, které se o výkon veřejné služby zajímaly. Poslední otázka č.7 položená zástupcům obcí byla, kolik mají v evidenci osob, pokud veřejnou službu zřídili. Zde bylo vyhodnoceno 150 zájemců z řad klientů v hmotné nouzi o výkon veřejné služby. Toto však neodpovídá skutečnému odpracování veřejné služby z řad klientů, neboť když se podíváme do tabulky (viz Tabulka č.1), kde máme znázorněn celkový půlroční přehled výkonu veřejné služby, tak zjistíme, že právě v červenci 2009, kdy z těchto 150 klientů, kteří se u obcí hlásili o výkon veřejné služby a tyto obce veřejnou službu vykonávají, jich skutečně v daném období, tedy červenci 2009, tuto službu vykonalo pouze 91. Z poslední položené otázky v tomto dotazníkovém šetření také vyplynulo, že z celkového množství 150 klientů, kteří mají zájem o výkon veřejné

služby ze všech vyjádřených obcí, jich je 132 přímo z města, kde celkový výzkum probíhal a VS zřízena je.

#### 6.4 Analýza telefonických rozhovorů se zástupci příslušných obcí

V měsíci říjnu 2009 jsem telefonicky oslovila zástupce všech příslušných obcí ve správním obvodu městského úřadu, kde byl celý výzkum prováděn, za účelem doplnění informací z dotazníkového šetření, neboť při tomto výzkumu se k výkonu veřejné služby vyjádřilo z 61 obcí pouze 21 a bylo při tom zjištěno, že výkon veřejné služby zajišťuje pouze 10 obcí. Při tomto telefonickém rozhovoru bylo zjištěno, že z 61 obcí zajišťuje výkon veřejné služby 20 obcí (33%) a dalších 41 obcí (67%) výkon této veřejné služby nezajišťuje.

**Graf 5:** Zřízení VS obcemi



Zdroj: vlastní výzkum 1.7.2009 – 31.12.2009.

Zde je nutno podotknout, že v 20-ti obcích, které zřídily veřejnou službu, je započítán také městský úřad, který je pověřen výkonem státní správy ve všech zkoumaných obcích.

## ZÁVĚR

Se zavedením nového systému zabezpečení osob v hmotné nouzi od roku 2007 se sice snížil počet příjemců dávek, ale stále zůstává v evidenci velká skupina těch osob, u kterých se kumulují různá znevýhodnění jako je věk, zdravotní omezení, nízká kvalifikace nebo ztráta sociálních kompetencí a tím jsou označováni za nezaměstnatelné a tudíž ohroženi sociálním vyloučením. U těchto osob postupné snižování živobytí až na existenční minimum doléhá nejvíce a ne vždy to vede k jejich začlenění na trh práce.

Od ledna 2009 byl zaveden v zákoně o pomoci v hmotné nouzi nový institut „veřejná služba“, kdy po šesti měsících nepřetržitého pobírání příspěvku na živobytí klesne osoba na existenční minimum, pokud neprokáže odpracování alespoň 20-ti hodin veřejné nebo dobrovolnické služby. Touto veřejnou nebo dobrovolnickou službou je tak umožněno občanům, kteří ztratili zaměstnání a nevykonávají veřejně prospěšné práce a nemají krátkodobé zaměstnání, zachovat si své pracovní schopnosti, dovednosti, ale u některých osob i osvojit si základní pracovní návyky jako dojít ve stanovený den a hodinu na místo výkonu veřejné služby. Cílem mého výzkumu bylo zjistit, jakým způsobem ovlivnilo zavedení institutu veřejné služby pracovní aktivitu klientů pobírajících dávky v hmotné nouzi. Z výše uvedeného rozboru, kde byly půl roku zkoumány osoby pobírající dávku v hmotné nouzi příspěvek na živobytí, na něž se vztahoval výkon veřejné služby, je zřejmé, že finanční motivace těchto osob je velká, ale této možnosti bonifikací využilo 48%, což je méně než polovina. Přitom z dotazníkového šetření u 120 respondentů jim nebyl umožněn výkon veřejné služby pouze v 5 případech přesto, že tyto osoby o veřejnou službu zájem měly. Nedá se tedy říci, že by těm 52% osob, které se do výkonu veřejné služby nezapojily a měly, to nebylo umožněno. Z těchto skutečností lze vyvodit, že zavedení institutu veřejné služby ovlivnilo pracovní aktivitu jen částečně, přestože finanční motivace je velká. Při komparaci z výstupů databáze klientů v červenci 2009 vykonalo VS 91 osob z 202 a z dotazníkového šetření provedeného u klientů pobírajících dávku v hmotné nouzi příspěvek na živobytí, na které se výkon VS vztahoval, v poslední kladené otázce odpovědělo 21 zástupců obcí, že evidují 150 žadatelů o veřejnou službu. Z tohoto je zřejmé, že motivace určitá u těchto osob byla, ale skutečné zapojení do této aktivizace se neuskutečnilo. Musíme však přihlídnout ke skutečnosti, že se jedná o klienty dlouhodobě pobírající dávky v hmotné nouzi a z toho je patrné, že u těchto osob bude třeba posílit sociální práci a vést tyto klienty neustále k participaci a vlastní odpovědnosti za svůj život.

Součástí mého výzkumu bylo také zjistit, zda obce veřejnou službu zřídily a jak je tato služba hodnocena ze strany obcí. K doplnění a zodpovězení této otázky mi posloužily právě dotazníky od zástupců obcí a klientů sociálního odboru, které jsem použila na doplnění získání uceleného obrazu a naplnění představ o funkčnosti tohoto nového institutu veřejné služby. Z dotazníkového šetření u zástupců obcí, kdy z 61 obcí odpovědělo pouze 21 obcí, vyplynulo, že pouze 10 obcí veřejnou službu organizuje. Teprve v říjnu 2009, až po telefonickém rozhovoru se všemi 61 obcemi, bylo zjištěno, že veřejnou službu vykonává 20 obcí. Z celkového počtu obcí, které má městský úřad ve své působnosti, se jeví malý zájem ze strany obcí o zřízení této veřejné služby, avšak musíme zde vzít na zřetel, že ze všech těchto obcí ne všechny mají občany na dávkách v hmotné nouzi a pokud ano, snaží se je také zaměstnat na veřejně prospěšných pracích, takže jim pracovní aktivitu umožňují jiným způsobem. Lze zde tedy po analýze těchto dotazníků zhodnotit, že převážná část vyjádřených zástupců obcí považuje veřejnou službu za prospěšnou činnost pro obec, avšak finančně a časově náročnou.

Jednou z dalších otázek bylo, jak je tato veřejná služba hodnocena z řad klientů. Zde vycházím z dotazníkového šetření provedeného s klienty sociálního odboru, kde ze 120 osob jich 106 odpovědělo, že tato veřejná služba přináší prospěch pro obec, ale zájem o výkon této veřejné služby má pouze 88 osob. V tomto případě není možné vycházet pouze z dotazníkového šetření, neboť jak již bylo zjištěno při výzkumu, tak v měsíci červenci 2009 mělo 150 osob zájem na obcích o výkon veřejné služby, avšak skutečně ji v tomto měsíci odpracovalo pouze 91 z celkového počtu 202 osob, na něž se výkon veřejné služby vztahoval.

Zde vidíme, že zájem a hodnocení veřejné služby je větší, avšak jakmile dojde na skutečné zapojení se do pracovní aktivity a vykonání veřejné služby, zájem ze strany klientů je menší.

Takže shrnuto, veřejnou službu sice hodnotí většina klientů jako přínos pro obec, avšak větší polovina se jí prozatím nezúčastnila, přestože u dávky v hmotné nouzi v daném měsíci, pokud neprokázala osoba výkon veřejné služby, kleslo její živobytí na existenční minimum.

**SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY**

- [1] ARNOLDOVÁ, A., *Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení*, Praha : Karolinum 2004, ISBN 80-246-0728-X
- [2] BRDEK, M., a kol., *Trendy v evropské sociální politice*, ASPI 2002, ISBN 80-86395-25-1
- [3] BŘESKÁ, N., a VRÁNOVÁ, L., *Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky sociální péče pro zdravotně postižené osoby*, 1.vyd., ANAG, 2007, ISBN 978-80-7263-378-4
- [4] DURDISOVÁ, J., a kol. *Sociální politika v ekonomické praxi*, Praha 2005. ISBN 80-245-0850-8
- [5] HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*, 1.vyd. Praha: Portál,2005 408 s., ISBN 80-7367-040-2
- [6] KELLER, J., *Soumrak sociálního státu*, Praha : Slon, 2006, ISBN 80-86429-41-5
- [7] KREBS, V. a kol. *Sociální politika*, 4.vyd. Praha : ASPI, a. s., 2007, s. 504, ISBN 978 80-7357-276-1
- [8] MATOUŠEK, O., a kol. *Metody a řízení sociální práce . 1. vyd.* Praha : Portál, 2003. 84 s. ISBN 80-7178-548-2
- [9] MATOUŠEK, O. a kol. *Základy sociální práce*, 2.vyd. Praha : Portál, 2007, s. 312 ISBN 978-80-7367-331-4
- [10] MUNKOVÁ, G. A kol. *Sociální politika v evropských zemích*, Praha : Karolinum, 2004, ISBN 80-246-0780-8
- [11] POTÚČEK, M. 1995. *Sociální politika*. Praha : Sociologické nakladatelství
- [12] ŘEZNÍČEK, I., *Metody řízení sociální práce*. Dotisk 1.vyd. Praha 1997. Sociologické nakladatelství. ISBN 80-85850-00-1
- [13] TOMEŠ, I., KOLDINSKÁ, K., *Sociální právo Evropské unie*, 1.vyd. Praha : C. H. Beck, 2003, 284 s. ISBN 80-71-79-831-2
- [14] TOMEŠ, I., *Právo sociálního zabezpečení, teorie a mezinárodní srovnání*, 2. vyd. Praha : Věšhrd 1995, ISBN 80-85305-33

[15] DLOUHÝ, J., *Sešity pro sociální politiku - životní minimum*, Praha : Socioklub 1997



## **OSTATNÍ ZDROJE**

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

Metodický pokyn č.7/2008 k novele zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, vydaných Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR

**SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK**

VS	Veřejná služba.
PnŽ	Příspěvek na živobytí
EM	Existenční minimum
EU	Evropská unie
SPO	Společně posuzované osoby

**SEZNAM OBRÁZKŮ**

<b>Graf 1:</b> Průměrný počet posuzovaných osob za měsíc.....	35
<b>Graf 2:</b> Posuzované osoby, kterých se týká VS.....	35
<b>Graf 3:</b> Zřízení VS a zájem o její výkon .....	46
<b>Graf 4:</b> Zájem o VS a spokojenost s výší EM.....	47
<b>Graf 5:</b> Zřízení VS obcemi.....	49

**SEZNAM TABULEK**

<b>Tabulka 1:</b> Přehled výkonu veřejné služby od července do prosince 2009 ve správním obvodu .....	34
<b>Tabulka 2:</b> Rozbor výplaty příspěvku na živobytí od července do prosince 2009 .....	37
<b>Tabulka 3:</b> Rozbor výplaty příspěvku na živobytí od července do prosince 2009 .....	39
<b>Tabulka 4:</b> Rozbor výplaty příspěvku na živobytí od července do prosince 2009 .....	40
<b>Tabulka 5:</b> Příspěvky na živobytí pro jednotlivce .....	42
<b>Tabulka 6:</b> Příspěvky na živobytí pro společně posuzované osoby .....	43
<b>Tabulka 7:</b> Pohlaví respondentů .....	44
<b>Tabulka 8:</b> Věk respondentů .....	44
<b>Tabulka 9:</b> Společné posuzování respondentů .....	45
<b>Tabulka 10:</b> Názory respondentů na VS .....	45
<b>Tabulka 11:</b> Názory zástupců obcí na VS .....	48

## SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI – Dotazník pro zástupce obcí

Příloha P II – Dotazník pro osoby pobírající dávky na živobytí

## PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK PRO ZÁSTUPCE OBCÍ

Vážené starostky, vážení starostové,

ráda bych se na Vás obrátila s žádostí o spolupráci na výzkumném šetření zaměřeném na zjišťování faktického přínosu výkonu veřejné služby pro obce ve správním obvodu Městského úřadu v Prostějově.

Od 1. 1. 2009 je v platnosti novela zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, do které byl vložený nový § 18 a), který se týká zavedení nového institutu „veřejná služba“. Na základě uvedeného ustanovení může obec uzavřít s osobou pobírající dávky v hmotné nouzi smlouvu o výkonu veřejné služby. V rámci výkonu veřejné služby by měly být vykonávány práce, které jsou v zájmu obce, zejména při zlepšování životního prostředí, udržování čistoty ulic a jiných prostranství, v oblasti kulturního rozvoje a sociální péče. Veřejná služba tak doplňuje vedle veřejně prospěšných prací, krátkodobého zaměstnání a dobrovolnické služby, možnosti zachování pracovních dovedností u osob dlouhodobě setrvávajících ve stavu hmotné nouze.

Uvedené dotazníkové šetření slouží jako podklad pro zpracovávanou bakalářskou práci, ve které se zabývám praktickou aplikací institutu veřejné služby a jeho přínosem pro obce a klienty.

Předem Vám děkuji za Vaši ochotu a čas, který věnujete vyplnění přiloženého dotazníku.

S pozdravem

Vladislava Kolářová

studentka 3. ročníku sociální pedagogiky

Fakulty humanitních studií

Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně

a

vedoucí oddělení péče o rodinu a dítě

Odboru sociálních věcí Městského úřadu v Prostějově

---

### Pokyny pro vyplnění přiloženého dotazníku

Přílohou průvodního dopisu Vám zasilám krátký dotazník se sedmi otázkami, jehož vyplnění Vám zabere maximálně 5 minut. Zvolené odpovědi označte na daném řádku křížkem (X). V poslední otázce uveďte počet uchazečů číslicí. Vyplněný dotazník vložte do přiložené ofrankované obálky a zašlete na adresu Městský úřad Prostějov, odbor sociálních věcí, Školní 4, Prostějov, 79601

---

### Dotazník

**1. Váš názor na nově vzniklý institut veřejné služby - přináší prospěch pro obec?**

Ano  Ne

**2. Máte vhodné podmínky pro zřízení této služby?**

Ano  Ne

**3. Zatíží finančně obec vykonávat veřejnou službu?**

Ano  Ne

**4. Je pro vás časově náročné provádět veřejnou službu?**

Ano  Ne

**5. Organizujete veřejnou službu?**

Ano  Ne

**6. Je zájem o veřejnou službu ze strany příjemců příspěvku?**

Ano  Ne

**7. Pokud máte zřízenou veřejnou službu, kolik máte v evidenci uchazečů o tuto službu:**

## PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK PRO OSOBY POBÍRAJÍCÍ PŘÍSPĚVEK NA ŽIVOBYTÍ

Vážená paní, vážený pane,

žádám vás o spolupráci při dotazníkovém šetření ve věci výkonu „ veřejné služby“.

Jak je vám známo, lidé, kteří jsou dlouhodobě na dávkách pomoci v hmotné nouzi a pobírají příspěvek na živobytí déle než půl roku, mají po uplynutí šesti měsíců nárok na tzv. existenční minimum. Pokud chtějí zachovat stejnou výši příspěvku na živobytí, musí mít příjem z výdělečné činnosti ( krátkodobé zaměstnání, veřejně prospěšné práce aj.) nebo vykonat veřejnou či dobrovolnickou službu v délce alespoň 20 hodin za měsíc.

Veřejná služba tak doplňuje vedle veřejně prospěšných prací, krátkodobého zaměstnání a dobrovolnické služby, možnosti zachování pracovních dovedností u osob dlouhodobě setrvávajících ve stavu hmotné nouze.

Dotazník je přílohou tohoto dopisu. Vhodné odpovědi označte křížkem. Vámi sdělené podklady budou použity pro potřeby zpracování mé závěrečné bakalářské práce.

Děkuji vám za čas, který budete věnovat jeho zpracování.

S pozdravem

Kolářová Vladislava

studentka 3. ročníku sociální pedagogiky  
Fakulty humanitních studií  
Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně  
a  
vedoucí oddělení péče o rodinu a dítě  
Odboru sociálních věcí Městského úřadu v Prostějově

---

### **Pokyny pro vyplnění přiloženého dotazníku**

Přílohou průvodního dopisu Vám zasílám krátký dotazník s devíti otázkami, jehož vyplnění Vám zabere maximálně 5 minut. Zvolené odpovědi označte na daném řádku křížkem (X). Vyplněný dotazník vložte do přiložené ofrankované obálky a zašlete na adresu Městský úřad Prostějov, odbor sociálních věcí, Školní 4, Prostějov, 79601

---

## Dotazník

**1. Jaké je Vaše pohlaví ?**

muž  žena

**2. Jaký máte věk?**

do 30 ti let  od 30 ti do 50 let  nad 50 let

**3. Jak jste posuzován pro účely hmotné nouze?**

samostatně  s dalšími osobami

**4. Váš názor na nově vzniklý institut veřejné služby - přináší prospěch pro obec?**

Ano  Ne

**5. Máte zájem o výkon veřejné služby?**

Ano  Ne

**6. Zřídila vaše obec tuto službu?**

Ano  Ne

**7. V případě, že tuto veřejnou službu vykonáváte, máte zájem o odpracování 30 a více hodin?**

Ano  Ne

**8. Odpracoval jste v rámci veřejné služby pouze 20 hodin?**

Ano  Ne

**9. K uspokojení potřeb je postačující existenční minimum?**

Ano  Ne